

Uchwała Nr XXXVI/317/2017
Rady Miasta Szczecinek
z dnia 30 stycznia 2017 roku

**w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek
na lata 2017-2020”**

Na podstawie art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.), Rada Miasta Szczecinek uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2017-2020” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Szczecinek.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodnicząca Rady Miasta

Katarzyna Dudź

*GMINNY PROGRAM OPIEKI
NAD ZABYTKAMI MIASTA
SZCZECINEK
NA LATA 2017 - 2020*

Załącznik
do uchwały Nr XXXVI/317/2017
Rady Miasta Szczecinek
z dnia 30.01.2017r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA SZCZECINEK
NA LATA 2017-2020**

Program sporządzono w Biurze Miejskiego
Konserwatora Zabytków w Szczecinku na podstawie
opracowania: „Gminny program opieki nad zabytkami
miasta Szczecinek na lata 2013-2016”, autorstwa
Jadwigi Kowalczyk – Kontowskiej.

Szczecinek 2016r.

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	s.5
2. Cele opracowania Gminnego programu opieki nad zabytkami.....	s.5
3. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.....	s.7
3.1.Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ustaleniach międzynarodowych.....	s.7
3.2.Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce.....	s.8
3.2.1.Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków.....	s.8
3.2.2.Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.....	s.8
3.2.3.Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym.....	s.11
3.2.4.Zasady ochrony określone w pozostałych aktach prawnych.....	s.11
3.3.Ochrona dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych.....	s.12
3.3.1.Strategia Rozwoju Kraju 2020.....	s.12
3.3.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020.....	s.12
3.3.3.Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami.....	s.12
3.4.Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach samorządu Województwa Zachodniopomorskiego.....	s.13
3.4.1.Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020.....	s.14
3.4.2.Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.....	s.15
3.4.3. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego	s.15
3.4.4. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014 - 2020	s.16
3.5.Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach Miasta Szczecinek.....	s.16
3.5.1.Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek.....	s.16
3.5.3.Strategia Rozwoju Miasta Szczecinek na lata 2008-2017.....	s.20
4. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.....	s.20
4.1.Cel opracowania.....	s.20
4.2.Uwarunkowania historyczne stanu krajobrazu kulturowego. Zarys rozwoju urbanistycznego i architektonicznego Miasta Szczecinek	s.20
4.3.Elementy krajobrazu kulturowego Miasta Szczecinek oraz ochrona dziedzictwa kulturowego Miasta Szczecinek ustanowiona prawnie	s.33
4.3.1.Zabytki nieruchome.....	s.33
4.3.2.Zabytki archeologiczne.....	s.37
4.3.3.Zabytki ruchome.....	s.38

4.3.4.Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Szczecinek.....	s.39
5. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy - analiza szans i zagrożeń.....	s.43
5.1.Mocne strony środowiska kulturowego.....	s.43
5.2.Słabe strony środowiska kulturowego.....	s.44
5.3.Zagrożenia.....	s.44
5.4.Szanse.....	s.44
6. Działania w zakresie opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek.....	s.45
6.1.Cele gminnego programu opieki nad zabytkami i określenie sposobu ich osiągania.....	s.45
6.2.Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta Szczecinek.....	s.47
7. Działania operacyjne oraz zadania szczegółowe.....	s.48
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek.....	s.53
9. Monitoring programu.....	s.54
10. Źródła finansowania programu.....	s.55
11. Podsumowanie.....	s.56

1. WSTĘP

Dziedzictwo kulturowe rozumiane jako dorobek materialny i duchowy społeczeństwa jest jednym z głównych czynników jego rozwoju. Zabytki - materialne i niematerialne dobra kultury - stanowią istotną część tego dziedzictwa pozostawionego nam przez poprzednie pokolenia, kształtując naszą tożsamość. Troska o ich przetrwanie wynika z potrzeby zachowania tych źródeł dla przyszłych pokoleń.

Celem opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest wskazanie koniecznych do wykonania zadań i sugerowanie sposobów ich realizacji tak, aby osiągnąć odczuwalną i akceptowalną społecznie poprawę w zakresie zachowania i utrzymania zabytków oraz krajobrazu kulturalnego. Należy zwrócić uwagę, iż zadbane miasto będzie atrakcyjne dla turysty, a właściwie utrzymane i wyeksponowane obiekty, ulice, place oraz park sprawią, że będzie tu powracał. Zatem kultura miasta, jego malownicze położenie geograficzne oraz zabytki staną się produktem turystycznym, który jest znaczącym elementem rozwoju.

„Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2017-2020”¹ jest dokumentem o charakterze uzupełniającym w stosunku do innych aktów planowania w gminie. Nie stanowi aktu prawa miejscowego, lecz jest narzędziem polityki administracyjnej w zakresie prac z dziedziny ochrony zabytków. Zawiera szerokie spektrum zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym miasta: kontekst historyczny, omówienie zachowanego zasobu materialnego dziedzictwa, jego mocnych i słabych stron, uwarunkowań prawnych, ale przede wszystkim wytycza cele strategiczne i określa zadania opieki nad zabytkami w perspektywie najbliższych czterech lat. Realizacja tego programu niewątpliwie przyczyni się do poprawy stanu zachowania zabytków, do wzmocnienia tożsamości lokalnej i rozwoju społeczeństwa.

Głównym zamierzeniem niniejszego opracowania jest określenie zintegrowanych działań służb konserwatorskich, właścicieli obiektów zabytkowych, jednostek samorządu terytorialnego oraz środowisk naukowych i badawczych na rzecz opieki nad zabytkami i upowszechnienia dziedzictwa kulturowego Miasta Szczecinek. Wykorzystany materiał ikonograficzny pochodzi ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Szczecinku, Archiwum Państwowego o/Szczecinek, Urzędu Miasta w Szczecinku oraz zbiorów prywatnych.²

2. CELE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zabytki - materialne i niematerialne dobra kultury - zostały objęte ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa (art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej). Przygotowanie i realizacja programu opieki nad zabytkami, będącego istotnym instrumentem realizacji interesu publicznego, należy do ustawowych obowiązków samorządu nałożonym art.

¹ dokument opracowano, jako aktualizację gminnych programów opieki nad zabytkami miasta Szczecinek z lat poprzednich, tj.: „Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Szczecinek na lata 2009-2012” oraz „Gminnego programu opieki nad zabytkami miasta Szczecinek na lata 2013-2016”- autor J. Kowalczyk-Kontowska.

² w przygotowaniu niniejszego programu korzystano z „Poradnika metodycznego - gminny program opieki nad zabytkami” opracowanego przez zespół powołany przez dyrektora Krajowego Ośrodka Badań i Dokumentacji zabytków w Warszawie w 2008 roku. <http://www.nid.pl/idm,872,gminny-program-opieki-nad-zabytkami.html>

87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.)³.

Według ww. ustawy do zadań samorządu należy wspieranie rozwoju kultury oraz sprawowanie opieki nad dziedzictwem kulturowym i jego racjonalne wykorzystanie. Kompetencje te realizowane są m.in. poprzez działania właścicielskie wobec zabytków stanowiących własność samorządu i jego jednostek, utrzymywanie jednostek specjalistycznych w zakresie zabytkoznawstwa i muzealnictwa, uchwalanie dokumentów strategicznych i programowych regulujących działania w zakresie współpracy.

W przypadku Miasta Szczecinek gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje Rada Miasta, po uzyskaniu opinii Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. W budżecie miasta należy zabezpieczyć środki na realizację Programu.

W myśl art. 87 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami programy opieki mają na celu w szczególności:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych (wojewódzkich, powiatowych, gminnych) wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Reasumując: podstawowym celem sporządzania i realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami jest utrzymanie walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu, poprzez różnorodne działania związane bezpośrednio z materialną substancją zabytków, ich zagospodarowania w różnych formach nie powodujących uszczerbku dla zabytkowych wartości, jak i działania zmierzające do podniesienia wiedzy o zabytkach i świadomości potrzeby utrzymania dziedzictwa kulturowego. Program stanowi podwalinę współpracy między samorządem, właścicielami zabytków a organami ochrony zabytków. Jest dokumentem polityki administracyjnej w zakresie podejmowanych działań zmierzających do zachowania dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń.

³Art.87 ust.1 ustawy o ochronie zabytków brzmi: „Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

„Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2017-2020” koresponduje z założeniami dokumentów programowych gminy, województwa zachodniopomorskiego oraz dokumentami krajowymi.

3. UWARUNKOWANIA PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW I OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

3.1. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w ustaleniach międzynarodowych

Najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego ustalenia międzynarodowe, przyjęte przez Polskę to:

- **Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego z dnia 16 listopada 1972 r.** (Dz. U. z 1976 r. Nr 32, poz.190) przyjęta na sesji w Paryżu przez Konferencję Generalną Organizacji Narodów Zjednoczonych dla Wychowania, Nauki i Kultury. Konwencja zobowiązuje do: ustanowienia skutecznego systemu ochrony dziedzictwa kulturalnego i naturalnego o wyjątkowym znaczeniu dla całej ludzkości, zorganizowanego w sposób stały i zgodny z metodami współczesnej nauki; uprawiania polityki zmierzającej do wyznaczenia dziedzictwu kulturalnemu i naturalnemu odpowiedniej funkcji w życiu zbiorowym i włączenia ochrony tego dziedzictwa do programów planowania ogólnego; podejmowania środków prawnych, naukowych, technicznych, administracyjnych i finansowych w celu identyfikacji, ochrony, konserwacji, waloryzacji i reanimacji tego dziedzictwa.
- **Europejska konwencja o ochronie dziedzictwa archeologicznego (poprawiona) z dnia 16 stycznia 1992 r.** (Dz. U. z 1996 r. Nr 120, poz.564) sporządzona w La Valetta Konwencja dotyczy dziedzictwa archeologicznego, które stanowi źródło „zbiorowej pamięci europejskiej i instrument dla badań historycznych i naukowych”. Zobowiązuje do wprowadzenia systemu prawnej ochrony dziedzictwa archeologicznego, zapewniającego prowadzenie ewidencji archeologicznego dziedzictwa; łączenia potrzeb archeologii z wymaganiami planów zagospodarowania; zapewnienia finansowego wsparcia dla badań archeologicznych od władz państwowych, regionalnych i gminnych.
- **Europejska Konwencja Krajobrazowa z dnia 22 października 2000 r.** (Dz.U. z 2006 r. Nr 14, poz. 98). Podpisana we Florencji konwencja zobowiązuje do: ustanowienia i wdrożenia polityki ukierunkowanej na ochronę, gospodarkę i planowanie krajobrazu, który przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych i jest podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego. W konwencji tej zwrócono uwagę na współpracę trans graniczną (na szczeblu regionalnym i lokalnym) służącą przygotowaniu i wdrażaniu wspólnych programów dotyczących krajobrazu (krajobrazy transgraniczne).
- **Konwencja UNESCO w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego z dnia 20 października 2005 r. sporządzona w Paryżu** (Dz. U. z 2007 r. Nr 215, poz. 1585). Celami konwencji są m.in.: ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego; tworzenie takich warunków dla kultur, aby mogły się w pełni rozwijać i swobodnie na siebie oddziaływać w sposób przynoszący im wzajemne korzyści; promowanie poszanowania różnorodności

form wyrazu kulturowego i uświadamianie jej wartości na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej; potwierdzenie znaczenia związku między kulturą i rozwojem dla wszystkich krajów. Za zasady uznano: komplementarność ekonomicznych i kulturowych aspektów rozwoju - z uwagi na fakt, że kultura jest jedną z głównych sił napędowych rozwoju, a kulturowe aspekty rozwoju są równie istotne jak jego aspekty ekonomiczne. Ochrona, promowanie, zachowanie różnorodności kulturowej są podstawowym warunkiem trwałego oraz zrównoważonego rozwoju dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń.

3.2. Uwarunkowania prawne ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce

3.2.1. Obowiązek konstytucyjny ochrony zabytków

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483) w przepisach art. 5 i art. 6 ust. 1 oraz art. 86 objęła zabytki ochroną zadeklarowaną jako konstytucyjny obowiązek państwa i każdego obywatela.

3.2.2. Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.)

Podstawowym aktem prawa regulującym ochronę i opiekę nad zabytkami jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi, w której określono przedmiot, formy i zasady ochrony zabytków i opieki nad nimi⁴.

Przedmiotem ochrony i opieki jest zabytek, którego definicja według art. 3 pkt 1 ww. ustawy brzmi: „nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich część lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związana z jego działalnością i stanowiąca świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, którego zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową”. Art. 6 ww. ustawy doprecyzował przedmiot ochrony wyraźnie wskazując, iż opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania:

⁴ Akty wykonawcze:

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. z 2014 r. poz. 399);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2004 r. Nr 212 poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 14 października 2015 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. z 2015 r. poz. 1789, z późn. zm.);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011 r. Nr 113, poz.661);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 10 maja 2004r. w sprawie rzeczoznawców Ministra Kultury w zakresie opieki nad zabytkami (Dz.U. z 2004 r. Nr 124, poz.1302);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 kwietnia 2004r. w sprawie organizacji wojewódzkich urzędów ochrony zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 75, poz.706);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 1 kwietnia 2004r. w sprawie nagród za odkrycie lub znalezienie zabytków archeologicznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz.650);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 9 lutego 2004r. w sprawie wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (Dz. U. z 2004 r. Nr 30, poz.259);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 stycznia 2014 r. w sprawie dotacji na badania archeologiczne (Dz. U. z 2014 r. poz.110);

- zabytki nieruchome będące w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi⁵ i zespołami budowlanymi⁶, dziełami architektury i budownictwa, dziełami budownictwa obronnego, obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi, cmentarzami, parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni, miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.
- zabytki ruchome będące w szczególności: dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje, numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami.
- zabytki archeologiczne⁷ będące w szczególności: pozostałościami terenowym pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyskami, kurhanami, relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.
- ochronie mogą podlegać także zabytki niematerialne- nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Formą ochrony zabytków w myśl art.7 ww. ustawy jest: wpis do rejestru zabytków⁸; uznanie za pomnik historii⁹; utworzenie parku kulturowego¹⁰ lub też ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.¹¹

Według art. 4 ww. ustawy ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu

⁵wg art. 3 pkt 12 ustawy o ochronie zabytków historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny to: „przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg”.

⁶wg art. 3 pkt 13 ustawy o ochronie zabytków historyczny zespół budowlany to: „powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi”.

⁷wg art. 3 pkt 4 ustawy o ochronie zabytków zabytek archeologiczny to: „zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem”.

⁸wg art. 9 ustawy o ochronie zabytków: „do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy”. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku. Wg art. 10 ww. ustawy do rejestru zabytków wpisuje się zabytek ruchomy decyzją wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu (w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej) lub też na wniosek właściciela tego zabytku. Rejestr zabytków dla Miasta Szczecinek prowadzi Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Szczecinie.

⁹wg art. 15 ustawy o ochronie zabytków uznanie za pomnik historii następuje na mocy Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

¹⁰art. 16 ustawy o ochronie zabytków stwierdza: „Rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej”.

¹¹ W dniu 25.11.2016r. wchodzi w życie art. 7 pkt 1a ustawy o ochronie zabytków, mówiący iż formą ochrony zabytków jest wpis na Listę Skarbów dziedzictwa

przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków poprzez odpowiednie zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- uwzględnianie działań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Można to osiągnąć dzięki posiadaniu przez samorząd gminy kompetencji do ustanowienia prawnej ochrony poprzez utworzenie parku kulturowego oraz sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z odpowiednimi zapisami dotyczącymi ochrony dziedzictwa kulturowego¹². Art. 19 ust. 1 ww. ustawy nakłada obowiązek uwzględnienia w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia; zabytków nieruchomości znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków i parków kulturowych jak również (art. 19 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) ustalenia gminnego programu opieki nad zabytkami.

Równocześnie art. 18 ww. ustawy precyzuje, iż ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy:

- sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, planu zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu;
- strategii rozwoju gmin;
- studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Warto również zaznaczyć, że w myśl art. 5 ww. ustawy, opieka nad zabytkiem sprawowana przez właściciela lub jego posiadacza polega na zapewnieniu warunków do:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

¹²obowiązek wynikający również z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 r. poz. 778, z późn. zm.).

3.2.3. Zasady ochrony określone w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.)

W myśl art. 7 ust. 1 pkt. 9 tej ustawy do zadań własnych gminy należy: „zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty (...). W szczególności zadania własne obejmują sprawy (...) kultury, w tym (...) ochrony zabytków i opieki nad zabytkami”.

3.2.4. Zasady ochrony określone w pozostałych aktach prawnych

Uregulowanie prawne dotyczące ochrony zabytków znajdują się także w:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 r. poz. 778, z późn. zm.): w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeń dla zabytków, zapewnienia im ochrony oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu. Zgodnie z art.17 pkt 6 lit. b tiret 8 ww. ustawy miejscowe plany są uzgadniane z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290, z późn. zm.);
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 672, z późn. zm.) z aktami wykonawczymi, z której wynika obowiązek wykonania opracowania ekofizjograficznego do studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy z uwzględnieniem walorów zabytkowych;
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2015 r. poz. 1651, z późn. zm);
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2015 r. poz.1774, z późn. zm.) opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki jest celem publicznym (art. 6 ww. ustawy). Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie takiej nieruchomości wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 13 ust. 4 ww. ustawy);
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239, z późn. zm.), z której wynika, iż prowadzenie zadań z zakresu ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego oraz podtrzymywania tradycji narodowej i rozwoju świadomości kulturowej jest działalnością pożytku publicznego
- ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2016 r. poz. 1506, z późn. zm.): materiały w narodowym zasobie archiwalnym to wszelkie materiały mające znaczenie jako źródło informacji o wartości historycznej o m.in. działalności Państwa i rozwoju kultury (art. 1 ww. ustawy);
- ustawie z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r. poz. 642, z późn. zm.): Biblioteki i ich zbiory stanowią dobro narodowe oraz służą zachowaniu dziedzictwa narodowego;
- ustawie z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z późn. zm.): celem muzeów jest gromadzenie i trwała ochrona dóbr kulturalnego dziedzictwa ludzkości o charakterze materialnym i niematerialnym, informowanie o wartościach i treściach gromadzonych zbiorów, upowszechnianie podstawowych wartości historii, nauki i kultury polskiej oraz światowej, kształtowanie wrażliwości poznawczej

i estetycznej oraz umożliwianie korzystania ze zgromadzonych zbiorów (art. 1 ww. ustawy);

3.3. Ochrona dziedzictwa kulturowego w dokumentach strategicznych

3.3.1. Strategia Rozwoju Kraju 2020 (dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 25 marca 2013 r.)

W Strategii Rozwoju Kraju, pomimo znacznego stopnia ogólnikowości, ochrona i właściwe użytkowane środowiska kulturowego zawarte jest zarówno w uwarunkowaniach i przesłankach do rozwoju kraju, jak również przy określaniu priorytetów. Podkreślono, że „walory środowiska naturalnego w połączeniu ze znacznym potencjałem kulturowym oraz korzystnym położeniem w środku kontynentu na skrzyżowaniu ważnych dróg europejskich, czynią z naszego kraju atrakcyjne miejsce do zwiedzania i wypoczynku. Dla wielu słabiej uprzemysłowionych, atrakcyjnych środowiskowo regionów Polski, turystyka stanowi podstawową szansę rozwoju”.

3.3.2. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 (dokument wdrożeniowy: Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004 – 2013”).

Ochrona i rewaloryzacja zabytków została uznana za jeden z podstawowych celów strategicznych, a za cele cząstkowe uznano m.in.: tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w sferze dokumentacji i ochrony zabytków, kompleksową rewaloryzację zabytków i ich adaptację na funkcje kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne, zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych produktów turystycznych, podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego.

W Uzupełnieniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 wprowadzono programy operacyjne służące wdrażaniu strategii powiązane z funduszami znajdującymi się w dyspozycji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Powołano program operacyjny „Dziedzictwo Kulturowe” z programami szczegółowymi uwzględniającymi m.in.:

- rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych;
- rozwój instytucji muzealnych;
- ochronę zabytków archeologicznych;
- tworzenie zasobów cyfrowych dziedzictwa kulturowego;
- ochronę zabytkowych cmentarzy.

3.3.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami (wynikający z art.84 i art.146 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami)

Rada Ministrów uchwałą Nr 125/2014 z 24 czerwca 2014 r. ustanowiła „Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014 – 2017”.

Celem głównym Krajowego programu jest wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.

Do jego osiągnięcia służą 3 cele szczegółowe:

1. Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce.

Do realizacji celu wskazano m.in. zadania: porządkowanie rejestru zabytków nieruchomych, przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO, wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomych, Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego, opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych realizacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

2. Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków.

Do realizacji celu wskazano m.in. zadania: zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach, Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną, podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków, merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

3. Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

Do realizacji celu służą m.in. zadania: Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, Faro 2005, wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych, promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu, zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

3.4. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach samorządu Województwa Zachodniopomorskiego

Jednym z najważniejszych obszarów działań województw samorządowych, utworzonych z dniem 1 stycznia 1999 r. jest programowanie i koordynacja rozwoju. Realizacja działań odbywa się przez opracowywanie strategii rozwoju województwa i tematycznych programów wojewódzkich.

Samorząd Województwa prowadzi politykę rozwoju województwa we współdziałaniu z administracją rządową i samorządową, w której jednym z ważnych czynników jest wspieranie rozwoju kultury oraz ochrona i racjonalne wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego, promocja walorów i możliwości rozwojowych województwa. Także pobudzenie aktywności gospodarczej oraz inicjatyw gospodarczych „okołozabytkowych” jak np. agroturystyka, imprezy z wykorzystaniem zabytków, kulturowe szlaki turystyczne, rewitalizacja historycznych jednostek osadniczych, adaptacja zabytków do celów gospodarczych, itp. Poza tym wskazane jest: zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnianiu potrzeb przyszłych pokoleń, kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego- planowanie regionalne.

3.4.1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

(przyjęta przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego uchwałą Nr XLII/428/10 z dnia 22 czerwca 2010.)

W ww. dokumencie, zawierającym diagnozę stanu województwa, przedstawiono charakterystykę krajobrazu kulturowego ze wskazaniem najcenniejszych zespołów zabytków oraz identyfikację kluczowych problemów, do których zaliczono:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojaskowej.

Wśród 6 zdefiniowanych w SRWZ celów strategicznych problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami została wskazana w:

- celu strategicznym nr 1: Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (cel kierunkowy: Wzrost konkurencyjności województwa w krajowym i zagranicznym ruchu turystycznym);
- celu nr 3: Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu;
- celu nr 4: Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolna (cel kierunkowy: Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych);
- celu nr 6: Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (cele kierunkowe: Wzmacnianie tożsamości i integracji społeczności lokalnej, Rozwijanie dorobku kulturowego jako fundamentu tożsamości regionalnej).

W dokumencie uzupełniającym SRWZ p.t. „Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego” wysoko oceniono rozwój kulturalny i znaczenie sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenie dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej. Dokument ten wskazuje, iż właściwa identyfikacja obszaru województwa pod względem zasobów kulturowych, historycznych i turystycznych umożliwi wykreowanie atrakcyjnych produktów turystyki. Ta identyfikacja w ogólnym rozrachunku spowoduje zahamowanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną. Także w priorytecie dotyczącym kształtowania i utrzymania ładu przestrzennego wspomniano o zachowaniu środowiska przyrodniczego i kulturowego (w tym historycznych kształtów wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych), jako istotnych składnikach atrakcyjności województwa.

Problematyka ochrony zabytków została rozwinięta m.in. w celach operacyjnych:

- Wspieranie działań służących umocnieniu tożsamości regionalnej przy zachowaniu różnorodności tradycji, dorobku i dziedzictwa kulturowego.
- Przeciwdziałanie degradacji przestrzeni przez nieskoordynowaną działalność inwestycyjną.
- Racjonalizacja wykorzystania przestrzeni zagospodarowywanej i przekształconej- jako priorytet nr 1 zapisano: „Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich”

- Integracja społeczności regionu- jako priorytet nr 2 zapisano potrzebę badania i dokumentowania historii oraz teraźniejszości regionu.

3.4.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego (uchwała Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XLV/530/10 z dnia 19 października 2010r.)

Na podstawie analizy walorów, stanu zachowania i zagrożeń, ustalono zagospodarowania przestrzennego dziedzictwa tworzącego walor lokalnych krajobrazów. W celu ochrony krajobrazu wskazano obszary, które należy wyłączyć z potencjalnej lokalizacji inwestycji o dużym wpływie na krajobraz, jak siłownie wiatrowe. Są to m.in.: istniejące i projektowane w planach zagospodarowania przestrzennego i w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin przyrodnicze obszary chronione wraz z otulinami, panoramy i osie widokowe, przedpoła ekspozycji z dróg o nawierzchni utwardzonej i przyrodnicze dominanty przestrzenne oraz sylwetki historycznych układów osadniczych, obszary wykluczone z zainwestowania ze względów kulturowych.

Zwrócono uwagę na fakt, że „atrakcyjność turystyczną województwa podnoszą interesujące zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu. Nie są one jednak należycie eksponowane, eksploatowane i promowane”.

3.4.3. Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 dla Województwa Zachodniopomorskiego (Uchwała Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XXIII/310/13 z dnia 26 marca 2013 r.)

Na podstawie szczegółowej charakterystyki dziedzictwa kulturowego województwa zachodniopomorskiego oraz diagnozy stanu zachowania tego dziedzictwa określono cele i zadania, których realizacja powinna służyć zachowaniu, eksponowaniu i zahamowaniu procesów degradacji środowiska kulturowego.

Za najistotniejsze cele można uznać:

- utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa;
- funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa;
- kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzeba jego zachowania dla przyszłych pokoleń;
- integracja zagadnień opieki nad zabytkami z zagadnieniami ochrony przyrody;
- poprawa materialnego stanu zasobów dziedzictwa kulturowego;
- stworzenie warunków finansowych i organizacyjnych do opieki nad dziedzictwem kulturowym regionu;
- zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości;
- edukacja regionalna;
- promocja walorów kulturowych regionu.

W dokumencie zawarto także zalecenia do sporządzenia powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami.

3.4.4. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014 - 2020 (Uchwała Zarządu Województwa Zachodniopomorskiego Nr 992/13 z dnia 18 czerwca 2013 r.)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego jest narzędziem realizacji celów Strategii Rozwoju do roku 2020 oraz jednym z licznych programów służących realizacji Narodowej Strategii Spójności. Umożliwia on dofinansowywanie z funduszy strukturalnych regionu projektów zgodnych z ustalonymi w aktualnym programie priorytetami, obszarami wykorzystania i systemami wdrażania środków unijnych. W programie tym istotną rolę odgrywa bogate dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki, które są atrakcją turystyczną i warunkują w tym sektorze rozwój gospodarczy. Niestety w dużej mierze obiekty zabytkowe są w złym stanie technicznym, co ogranicza ich wykorzystanie. W związku z tym należy zadbać o zabytki i sukcesywnie realizować zadania mające na celu poprawę ich stanu technicznego i przystosowanie ich do odpowiedniej funkcji jaką mają pełnić.

3.5. Polityka w zakresie opieki i ochrony nad zabytkami w dokumentach Miasta Szczecinek

3.5.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek

Zgodnie z art.14 ust.8 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 r. poz. 778, z późn. zm.). plan miejscowy jest aktem prawa miejscowego. Jego ustalenia mają charakter normatywny i wiążą zarówno podmioty władzy, w tym organy administracji publicznej, jak i podmioty pozostające poza strukturą władzy. Plan miejscowy powinien zapewnić zachowanie i eksponowanie zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, ochronę i przywracanie ich do stanu właściwego oraz kształtowanie harmonijnego, współczesnego krajobrazu kulturowego z uwzględnieniem uwarunkowań historycznych i regionalnych.

W miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek zawarte są ustalenia dotyczące ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego, a także wszelkie aspekty zagospodarowania przestrzennego dla danego obszaru: przeznaczenia ustalonego i dopuszczalnego oraz sposobu i terminów tymczasowego zagospodarowania, także urządzania i użytkowania terenów, infrastruktury komunikacyjnej, zieleni, parametrów i wskaźników urbanistycznych, ochrony środowiska i przyrody.

W planach miejscowych zostały wskazane obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków województwa zachodniopomorskiego, obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków, obiekty o walorach zabytkowych (np. elementy umocnień Wału Pomorskiego) oraz stanowiska archeologiczne. Ustalenia zawarte w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego dotyczą w głównej mierze rozwiązań niezbędnych do zapobiegania degradacji dla zabytków, zapewnienia im ochrony oraz przywracania ich do jak najlepszego stanu. Przedmiotem ochrony budynków ujętych w gminnej ewidencji zabytków i wskazanych do ochrony w planach miejscowych są przede wszystkim ich historyczne bryły i elewacje, zewnętrzne detale architektoniczne oraz kształty otworów okiennych i drzwiowych. W przypadku bunkrów nakazano zachowanie ich gabarytów i formy zewnętrznej, zakazując ich rozbudowy i nadbudowy. Każdorazowo, w uchwale Rady Miasta Szczecinek w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego konkretnego obszaru, do której załącznikiem graficznym jest rysunek planu miejscowego, w zależności od potrzeb, wprowadza się oznaczenia wynikające

z przepisów odrębnych, w tym ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Oznaczeniami tymi są granice obszarów podlegających ochronie np. parku wpisanego do rejestru zabytków, granica strefy ochrony konserwatorskiej i zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków oraz inne znajdujące się w gminnej ewidencji zabytków.

Zgodnie z zapisami art.17 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz art.20 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, każdy projekt uchwały w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego poddawany jest obowiązkowi uzgadniania z organem ochrony zabytków według jego kompetencji

Na dzień sporządzenia niniejszego programu (18.11.2016 r.) w granicach administracyjnych Miasta Szczecinek uchwalono następujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

Lp.	Skrócona nazwa planu	Tytuł uchwały	Dz. Urz. Woj. Zach.
1	28 Lutego I	uchwała Nr XXXVI/328/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 17 czerwca 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „28 Lutego I” w Szczecinku	poz. 2739
2	28 Lutego II	uchwała Nr XXXVI/329/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 17 czerwca 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „28 Lutego II” w Szczecinku	poz. 2740
3	28 Lutego III	uchwała Nr XXXVIII/344/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „28 Lutego III” w Szczecinku	tekst jedn. z 2016 r. poz. 1260
4	Armii Krajowej-1	uchwała Nr X/82/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Armii Krajowej-1” w Szczecinku	tekst jedn. z 2016 r. poz. 3489
5	zmiana planu Armii Krajowej-1	uchwała Nr XIV/112/2015 Rady Miasta Szczecinek z dnia 14 września 2015 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Armii Krajowej-1” w Szczecinku	poz. 3830
6	Centrum	uchwała Nr XXVIII/232/2012 Rady Miasta Szczecinek z 24 września 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Centrum” w Szczecinku	poz. 2385
7	Cieślaka-Sikorskiego	uchwała Nr XLII/385/06 Rady Miasta Szczecinek z 28 sierpnia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Cieślaka-Sikorskiego” w Szczecinku	Nr 100, poz. 1873
8	zmiana planu Cieślaka-Sikorskiego	uchwała Nr XIV/106/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 września 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Cieślaka-Sikorskiego” w Szczecinku	Nr 116, poz. 2114
9	Jeziro Trzesiecko	uchwała Nr XIV/117/07 Rady Miasta Szczecinek z dnia 15 października 2007 roku w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Jeziro Trzesiecko” w Szczecinku	tekst jedn. z 2015 r. poz. 3828
10	zmiana planu Jezioro Trzesiecko	uchwała Nr X/81/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Jeziro Trzesiecko” w Szczecinku	Nr 72, poz. 1336
11	Kaszubska-I	uchwała Nr XVIII/143/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 grudnia 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Kaszubska-I” w Szczecinku	tekst jedn. z 2015 r. poz. 1414
12	Kilińskiego	uchwała Nr XXI/168/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 6 lutego 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Kilińskiego” w Szczecinku	poz. 583
13	Kilińskiego-1	uchwała Nr XXVIII/255/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 29 sierpnia 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Kilińskiego-1” w Szczecinku	poz. 3487
14	Koszalińska-1	uchwała Nr XLIII/410/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 października 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Koszalińska-1” w Szczecinku	tekst jedn. z 2014 r. poz. 834
15	zmiana planu Koszalińska-1 z 3 lipca 2008r.	uchwała Nr XXII/222/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 3 lipca 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Koszalińska-1” w Szczecinku	Nr 73, poz. 1615
16	zmiana planu Koszalińska-1 z 8 listopada 2010r.	uchwała Nr LIII/548/10 Rady Miasta Szczecinek z dnia 8 listopada 2010 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Koszalińska-1” w Szczecinku	tekst jedn. z 2013 r. poz. 2435

Lp.	Skrócona nazwa planu	Tytuł uchwały	Dz. Urz. Woj. Zach.
17	zmiana planu Koszalińska-1 z 27 czerwca 2011r.	uchwała Nr XII/89/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 czerwca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Koszalińska-1” w Szczecinku	Nr 93, poz. 1676
18	Koszalińska-2	uchwała Nr XXXII/288/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 lutego 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Koszalińska-2” w Szczecinku	poz. 1132
19	Limanowskiego	uchwała Nr XXXII/343/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 kwietnia 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Limanowskiego” w Szczecinku	Nr 52, poz. 1381
20	Limanowskiego I	uchwała Nr XXXIX/356/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 września 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Limanowskiego I” w Szczecinku	poz. 3420
21	Marcelin-1	uchwała Nr XVIII/180/04 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 lipca 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Marcelin-1” w Szczecinku	Nr 71, poz. 1290
22	Matejki	uchwała Nr LIV/495/2014 Rada Miasta Szczecinek z dnia 30 października 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Matejki” w Szczecinku	poz. 4849
23	Mierosławskiego	uchwała Nr XLIV/417/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 października 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Mierosławskiego” w Szczecinku	Nr 115, poz. 2221
24	zmiana planu Mierosławskiego	uchwała Nr XXIV/279/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 października 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Mierosławskiego” w Szczecinku	z 2009 r. Nr 1, poz. 64
25	Mysia Wyspa	uchwała Nr XXIII/188/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Mysia Wyspa” w Szczecinku	poz. 1025
26	Narutowicza I	uchwała Nr XXXVIII/401/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 października 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Narutowicza I” w Szczecinku	tekst jedn. z 2016 r. poz. 1259
27	Narutowicza II	uchwała Nr XXXIX/362/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 czerwca 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Narutowicza II” w Szczecinku	tekst jedn. z 2013r. poz. 4592
28	zmiana planu Narutowicza II z 23 listopada 2009r.	uchwała Nr XXXIX/411/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 23 listopada 2009 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Narutowicza II” w Szczecinku	z 2010r. Nr 6, poz. 119
29	zmiana planu Narutowicza II z 19 grudnia 2012r.	uchwała Nr XXX/269/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Narutowicza II” w Szczecinku	z 2013r. poz. 401
30	Ordona-Mickiewicza	uchwała Nr XLIII/411/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 października 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Ordona-Mickiewicza” w Szczecinku	Nr 110, poz. 2150
31	Ordona-Mickiewicza I	uchwała Nr LII/475/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 9 września 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Ordona-Mickiewicza I” w Szczecinku	poz. 3964
32	Parkowa	uchwała Nr XXXI/335/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 marca 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Parkowa” w Szczecinku	Nr 50, poz. 1245
33	Parkowa I	uchwała Nr XLVIII/442/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 maja 2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Parkowa I” w Szczecinku	poz. 2189
34	Parkowa II	uchwała Nr XIV/114/2015 Rady Miasta Szczecinek z dnia 14 września 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Parkowa II” w Szczecinku	poz. 3831
35	Pilska	uchwała Nr XXXIX/364/2006 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 czerwca 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku	tekst jedn. z 2013r. poz. 2738
36	zmiana planu Pilska z 25 stycznia 2010r.	uchwała Nr XLII/449/10 Rady Miasta Szczecinek z dnia 25 stycznia 2010 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku	Nr 21, poz. 447
37	zmiana planu Pilska z 27 czerwca 2011r.	uchwała Nr XII/90/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 czerwca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku	Nr 93, poz. 1677
38	zmiana planu Pilska z 2 lipca 2012r.	uchwała Nr XXVI/223/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 2 lipca 2012 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Pilska” w Szczecinku	poz. 1926.
39	Pilska-1	uchwała Nr XXXVIII/345/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 sierpnia 2013 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Pilska-1” w Szczecinku	poz. 3059

Lp.	Skrócona nazwa planu	Tytuł uchwały	Dz. Urz. Woj. Zach.
40	Pilska-2	uchwała Nr XXIV/220/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Pilska-2” w Szczecinku wraz ze <u>zmianą</u>	poz. 2824 (mpzp) poz. 2825 (zmiana)
41	Polna-1	uchwała Nr XXI/223/04 Rady Miasta Szczecinek z dnia 29 listopada 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar położony w Szczecinku pod nazwą „Polna-1”, ograniczony ulicami: Kołobrzeską, Koszalińską i Polną	z 2005r. Nr 13, poz. 239
42	zmiana planu Polna-1 z 15 września 2008 r.	uchwała Nr XXIII/255/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 15 września 2008 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar położony w Szczecinku pod nazwą „Polna-1”, ograniczony ulicami: Kołobrzeską, Koszalińską i Polną	Nr 88, poz. 1866
43	zmiana planu Polna-1 z 18 października 2011r.	uchwała Nr XV/120/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 18 października 2011 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar położony w Szczecinku pod nazwą „Polna-1”, ograniczony ulicami: Kołobrzeską, Koszalińską i Polną	Nr 134, poz. 2422
44	Polna-2	uchwała Nr LIV/498/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 października 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Polna-2” w Szczecinku	poz. 4852
45	Polna-3	uchwała Nr XIX/182/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 17 marca 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Polna-3” w Szczecinku	tekst jedn. z 2013r. poz. 4593
46	Raciborki	uchwała Nr XVIII/181/04 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 lipca 2004 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Raciborki” w Szczecinku	Nr 71, poz. 1291
47	Szczecińska	uchwała Nr XLII/384/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 sierpnia 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Szczenińska” w Szczecinku	tekst jedn. z 2013r. poz. 3057
48	Szczenińska I	uchwała Nr XXVIII/233/2012 Rady Miasta Szczecinek z dnia 24 września 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Szczenińska I” w Szczecinku	poz. 2386
49	Szczenińska II	uchwała Nr L/453/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 12 czerwca 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Szczenińska II” w Szczecinku	poz. 2994
50	Szczenińska III	uchwała Nr XXIII/205/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 kwietnia 2016 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Szczenińska III” w Szczecinku	poz. 1974
51	Szkolna	uchwała Nr XLI/430/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Szkolna” w Szczecinku	tekst jedn. z 2015r. poz. 1415
52	Świątki I	uchwała Nr X/80/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 maja 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Świątki I” w Szczecinku	Nr 72, poz. 1335
53	Świątki II	uchwała Nr LIV/497/2014 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 października 2014 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Świątki II” w Szczecinku	poz. 4851
54	Trzesieka I	uchwała Nr VIII/65/2011 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 marca 2011 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Trzesieka I” w Szczecinku	tekst jedn. z 2015r. poz. 3829
55	Trzesieka II	uchwała Nr VIII/62/2015 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 kwietnia 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Trzesieka II” w Szczecinku	poz. 2168
56	Wiatraczna I	uchwała Nr XXXVI/279/01 Rady Miasta Szczecinek z dnia 30 października 2001 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Wiatraczna-I” w Szczecinku	Nr 54, poz. 1617
57	Wiatraczna II	uchwała Nr XXXIX/363/06 Rady Miasta Szczecinek z dnia 5 czerwca 2006 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru „Wiatraczna II” w Szczecinku	Nr 93, poz. 1737
58	Winniczna	uchwała Nr XXXIII/354/09 Rady Miasta Szczecinek z dnia 10 czerwca 2009 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Winniczna” w Szczecinku	tekst jedn. z 2014r. poz. 377
59	Winniczna I	uchwała Nr XXXII/286/2013 Rady Miasta Szczecinek z dnia 4 lutego 2013 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Winniczna I” w Szczecinku	poz. 1131
60	Zachód III	uchwała Nr XIV/113/2015 Rady Miasta Szczecinek z dnia 14 września 2015 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Zachód III” w Szczecinku	poz. 3873
61	zmiana planu „Zachód IV”	uchwała Nr LI/528/10 Rady Miasta Szczecinek z dnia 16 września 2010r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu „Zachód IV” w Szczecinku	Nr 111, poz. 2007

3.5.2.Strategia Rozwoju Miasta Szczecinek na lata 2008-2017

opracowana w ramach prac doradczych stowarzyszenia „Partnerzy dla Samorządu” (uchwała Nr XVII/ 164/08 Rady Miasta Szczecinek z dnia 28 stycznia 2008r.)

Strategia jest planem zamierzeń pokazującym kierunki rozwoju Miasta Szczecinek. Wyznacza projekty zbieżne z misją miasta, której celem jest rozwój usług turystycznych, zapewnienie bezpieczeństwa, poszanowanie przyrody oraz stwarzanie przyjaznych warunków życia mieszkańców i funkcjonowania przedsiębiorców.

Określono w nim cele strategiczne np. poprawę życia mieszkańców poprzez m.in. rewitalizację obszarów miejskich, obejmującą aspekt: społeczno-ekonomiczny i architektoniczno-przestrzenny.

W ramach programów prowadzących do celów strategicznych jest rehabilitacja starej zabudowy i zaniedbanej przestrzeni miasta. Wymieniony jest remont obiektów zabytkowych m.in. wieży św. Mikołaja z XVI w., budynku szkoły muzycznej, Ponadto - zagospodarowanie terenu Wzgórza św. Jerzego, remont pomieszczeń obserwatorium Adama Giedrysa w zabytkowej kamienicy przynul. Kościuszki 10 oraz muszli koncertowej znajdującej się na terenie parku.

4. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. Cel opracowania

Dokonanie ogólnej charakterystyki zasobu zabytków znajdujących się na terenie Miasta Szczecinek ma na celu określenie obiektów i zespołów obiektów, które należy chronić i otoczyć opieką. Skuteczna opieka nad zabytkami wymaga od samorządu nie tylko wiedzy dotyczącej wartości zabytków zlokalizowanych na terenie miasta, lecz także dostrzegania występujących problemów i reagowania na pojawiające się zagrożenia.

4.2. Uwarunkowania historyczne stanu krajobrazu kulturowego i zasobu.

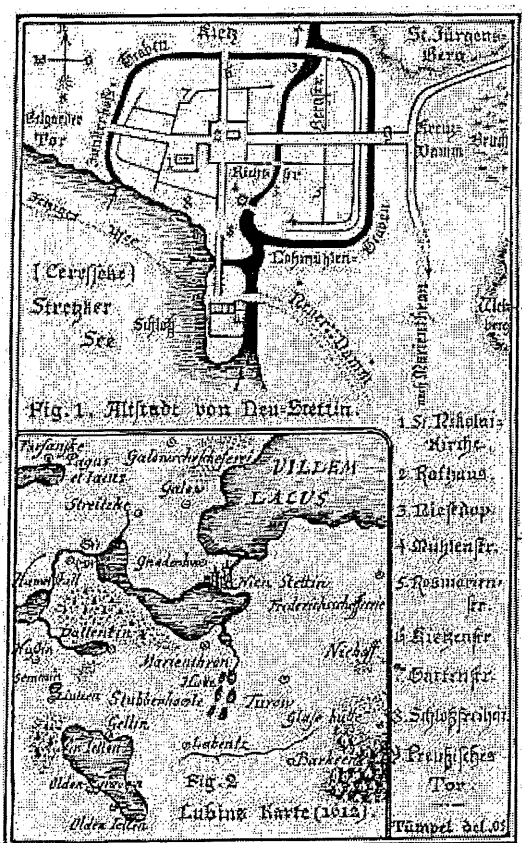
Zarys rozwoju urbanistycznego i architektonicznego Miasta Szczecinek

Szczecinek jest miastem o szczególnie interesującej historii, sięgającej jeszcze czasów przedlokacyjnych. Ślady najstarszego osadnictwa w okolicach dzisiejszego miasta, pochodzą z epoki brązu. Na okres wczesnego średniowiecza datowane są grodziska: obronne na dzisiejszym wzgórzu Przemysława i "Zamek" położone nad brzegiem jeziora. Miasto, jako organizm w dzisiejszym rozumieniu, powstało w połowie XIV w. w pobliżu istniejącej słowiańskiej osady Kiecz - usytuowanej na południowym brzegu jeziora Wielimie. Dokładna

data lokacji miasta na prawie lubeckim nie jest znana, gdyż dokument lokacyjny zaginął.

W niemieckiej literaturze fachowej, a później także polskiej, przyjęto jako najbardziej prawdopodobny czas lokacji rok 1310 r., a samą lokację wiązano z osobą księcia Warcisława IV. Proces lokacyjny trwał dość długo i dopiero około połowy XIV w. został zakończony.

Na założenie miasta wybrano obszar stosunkowo płaski, o lekkim skłonie na południe, w kierunku jeziora Trzesiecko. Teren otaczający miasto jest bardzo urozmaicony pod względem form geomorfologicznych i wznosi się od 132 do 160 m n.p.m. (dane współczesne). To właśnie miejsce lokacji i uwarunkowania terenowe - poza problemami natury politycznej i finansowej - zadecydowały o możliwościach rozwoju i obecnym kształcie miasta. Przy lokacji wytyczono rynek i w miarę regularną sieć ulic przecinających się pod kątem prostym. Całą powierzchnię miasta podzielono na działki budowlane w kształcie prostokąta, przy czym do rynku przylegały krótszym bokiem. Zostały zabudowane w większości budynkami szczytowymi. Boczne uliczki otaczające rynek zasiedlone były przez rzemieślników na ogół tej samej specjalności, dlatego też pozostałością po tym są do dziś nazwy niektórych ulic np. ul. Szewska. W ciągu XIV w. na rynku wzniesiono ratusz jako siedzibę władz, a w południowo zachodnim kwartale, poza rynkiem, zbudowano pierwszy kościół w Szczecinku, pod wezwaniem św. Mikołaja. W miarę upływu czasu powstał przy nim cmentarz. Miasto otoczono wałami ziemnymi wzmocnionymi palisadą i fosą. Od południa miasto chronił, zbudowany na przybrzeżnej wyspie na potrzeby książąt pomorskich, zamek i wody jeziora. Do miasta wiodły trzy bramy: od zachodu - Kołobrzaska, zwana też Białogardzką, od wschodu - Gdańska lub Pruska i najmniejsza, od południa, łącząca miasto z zamkiem książęcym. Na zachód od miasta, daleko za Bramą Białogardzką (przypuszczalnie przy skrzyżowaniu dzisiejszych ulic Kościuszki i Jeziornej) w XIV w. wzniesiono Kaplicę Krzyża Świętego, a na północny wschód - na wzgórzu - szpital, kaplicę i cmentarz.

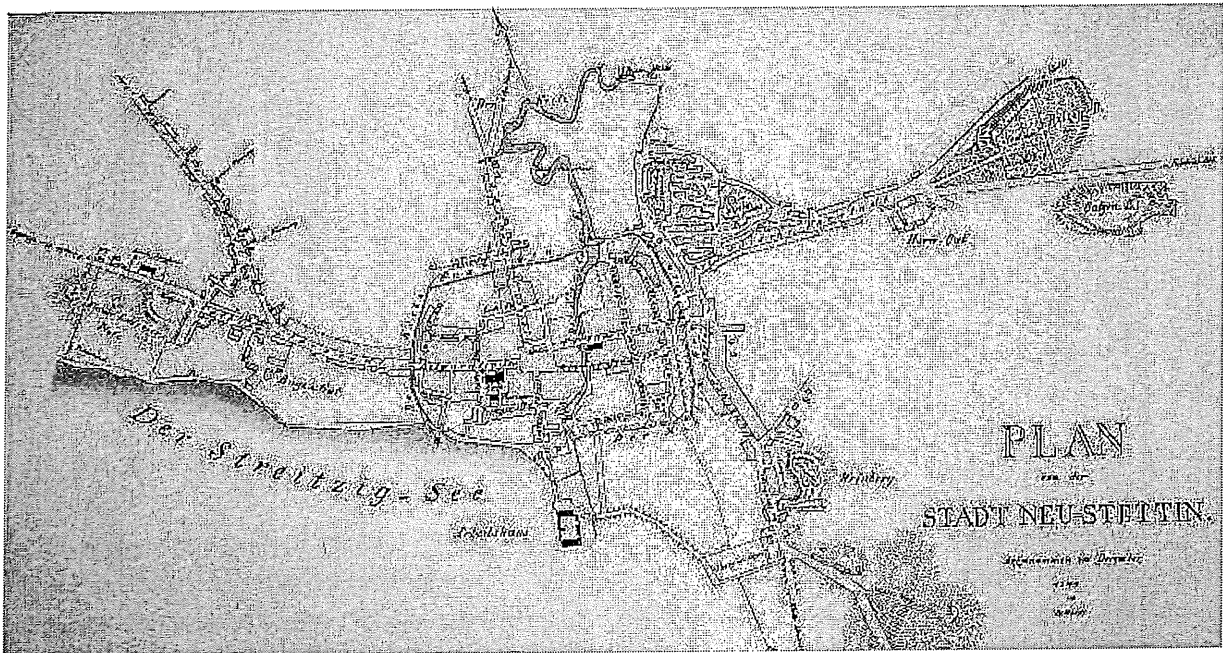

Średniowieczny układ urbanistyczny miasta –rekonstrukcja wg K. Tumpla

Szczecinek istniał w granicach średniowiecznych przez wiele wieków. Ze względu na położenie pomiędzy dwoma jeziorami (Trzesiecko i Wielimie), otoczony podmokłymi terenami i bagnami, a także z powodów natury polityczno - gospodarczej nie miał możliwości rozwoju przestrzennego. Szczególnie trudnym okresem dla miasta był wiek XVII i początek wieku XVIII. Liczne wojny, w tym 30-letnia, przemarsze wojsk i wynikające stąd ciężary wojenne jakie zmuszeni byli ponosić mieszkańcy miasta, nie tylko nie sprzyjały wzbogacaniu się szczecineckiego społeczeństwa, a tym samym architektonicznemu i urbanistycznemu rozwojowi miasta, ale doprowadziły do zubożenia. Nieremontowane budynki niszczały, a miasto upadało. Jeszcze w 1 poł. XVIII w. nie zdołało podnieść się z tych zniszczeń i groziło mu, że w krótkim czasie stanie się zwykłą osadą wiejską. Kolejnym czynnikiem jaki miał wpływ na wygląd i architektoniczny kształt miasta był materiał budowlany. Do 2 poł. XIX w. przeważała zabudowa drewniana, w największym stopniu o konstrukcji szkieletowej z wypełnieniem najpierw gliną, cegłą glinianą, a następnie bardziej trwałym budulcem - cegłą ceramiczną. Stąd też, niezwykle niszczycielskie okazały się dla miasta dwa żywioły: woda i ogień. Kondycja miasta zaczęła poprawiać się pod koniec XVIII w. Duże znaczenie gospodarcze miała pomoc rządu w postaci pożyczek i kredytów. Celem tych poczynań była likwidacja zniszczeń po wojnie siedmioletniej. Ważnym czynnikiem rozwoju gospodarczego dla Szczecinka było ożywienie komunikacji po zagarnięciu Prus Królewskich w pierwszym rozbiórce Polski. Miasto znalazło się na szlaku łączącym nowozdobytą terytoria z państwem pruskim.

Wielkie znaczenie dla rozwoju miasta miało obniżenie wód jeziora Wielimie przeprowadzone w latach 1780-1784. To potężne przedsięwzięcie pozwoliło na uzyskanie nowych gruntów. Znaczniejsze ożywienie gospodarcze i inwestycyjne w mieście nastąpiło w 1-szym dziesięcioleciu po wojnach napoleońskich. Wówczas przeprowadzono w Prusach reformy przekształcające ustrój państwa - m.in. wprowadzono gospodarkę kapitalistyczną. W myśl ustaleń z 1818 r. Szczecinek stał się siedzibą władz powiatowych, a także jednostką sądu okręgowego. Zniesienie pańszczyzny w Prusach umożliwiło napływ ludności wiejskiej do Szczecinka. Liczba mieszkańców zdecydowanie wzrosła: w 1812 r. Szczecinek zamieszkiwało 1.749 osób, a już w 1843 r. - 4.054. Zwiększała się też liczba domów. W 1800 r. było ich 299, w 1825 r. - 347, 1840 r. - 378, a w 1855 r. - 466.

Od początku XIX w. rozwój urbanistyczny miasta postępował wzdłuż trzech szlaków komunikacyjnych: na północ w kierunku Koszalina, na północny-wschód w kierunku Gwdy, oraz na południe - w kierunku Jastrowia. W tym czasie częściowo zabudowane już były przedmieścia *Colberger Vorstadt* (ob. ul. Bohaterów Warszawy - fragment od skrzyżowania z ul. Podwale i fragment dzisiejszej ul. Kościuszki), *Cösliner Vorstadt* (ob. ul. Koszalińska), *Danziger Vorstadt* (ob. ul. Kard. St. Wyszyńskiego) i *Preussische Vorstadt* (ob. ul. Lipowa). Według planu, wykonanego w grudniu 1844 r. przez Bellardiego, granice starego lokacyjnego miasta zamykał rów Chyży (dawna *Der Kietz Graben*), przebiegający od zachodu i częściowo północy i rów młyński - Młynówka (dawna *Der Mühle Graben*) okalająca miasto od wschodu i południa. Przy ul. Kościuszki (dawna *Mackensenstrasse*) zlokalizowany był folwark *Bügen Gut* (ob. teren Sądu Rejonowego i więzienia) przeniesiony po 1 poł. XIX w. 3 km na północ od centrum miasta (ob. Bugno). Na zakończeniu ul. Lipowej (dawna *Lindenstrasse*) znajdował się drugi folwark zwany wówczas *Horngut*. Na północ od rynku miejskiego, poza rowem, ciągnęła się ulica 1-go Maja (dawna *Friedrichstrasse*). W północnej części miasta, nad rzeczką Niezdobną usytuowana była papiernia.

*Plan Szczecinka Bellardiego z 1844r.
(kopia wyk. przez W. Fijałkowskiego w zbiorach MR w Szczecinku)*

Na początku XIX w. na wzgórzu św. Jerzego¹³ (zwanego również Wzgórzem Stodół) istniały trzy cmentarze: po stronie wschodniej – cmentarz ewangelicki, po stronie zachodniej – cmentarz dla ubogich, na którym pochowano także żołnierzy francuskich zmarłych z wycieńczenia w czasie odwrotu Wielkiej Armii z Rosji, od północy cmentarz żydowski. Założony w poprzednim stuleciu na wzgórzu kirkut służył ludności żydowskiej nie tylko zamieszkałej w Szczecinku, lecz również z Koszalina, Sławna, Polanowa, Miastka, Sianowa, Darłowa i Bobolic. W centrum wzgórza św. Jerzego - już od 1583r. (od czasu jednego z największych pożarów miasta) budowane były zabudowania gospodarcze (stodoły) należące do mieszkańców głównie ul. Lipowej. W 1848 r. w wyniku pożaru większość ze stodół (około 80 budynków) spłonęła, w tym również prawdopodobnie został strawiony przez ogień żydowski dom przedpogrzebowy - zlokalizowany na terenie kirkutu. W związku z tym, w 1862 r. zbudowano nowy - murowany dom przedpogrzebowy - budynek istniejący do dziś. W 1842 r. na wschód od miasta, przy drodze do Gwdy, założono nowy cmentarz ewangelicki - obecnie cmentarz komunalny.

¹³W XV w. na tym wzgórzu, znajdującym wówczas z dala od zabudowy miasta wzniesiono „Capella Sancti Georgii”- kaplicę św. Jerzego, szpital dla zakaźnie chorych oraz cmentarz. W XVII w. na wschodnim stoku założono cmentarz miejski z kaplicą cmentarną, która istniała jeszcze w połowie XIX w., ale po zamknięciu cmentarza, służyła jako prochownia.

Wzgórze stodoł ok. 1925r.

W I poł. XIX w. wznoszono w mieście, podobnie jak XVIII w., budynki o drewnianej konstrukcji szkieletowej. W Szczecinku, w związku z częstymi pożarami, elektor Fryderyk III zakazał wznoszenia budynków drewnianych, udzielił ulg cegielniom domeny szczecineckiej i na okres 5 lat uwolnił je od wszelkich opłat i podatków. W wyniku tych działań w pejzażu miejskim Szczecinka dominowały niewielkie domy szachulcowe, czasami II kondygnacyjne, ale kryte dachówkami ceramicznymi¹⁴.

Znaczącymi inicjatywami budowlanymi w tym okresie była budowa w 1845r. przy ul. Kościuszki Zbrojowni dla 3 Batalionu 21 Regimentu Pruskiej Obrony Krajowej. Budynek wzniesiono według projektu inspektora budowlanego z Białogardu – Blaurocka. Był on również projektantem wzniesionego w 1852r. nowego szczecineckiego ratusza, usytuowanego w północnej pierzei rynku (dotychczasowy ratusz stojący bliżej środka placu został rozebrany).

W latach 50. XIX w. przebudowano i poszerzono budynek gimnazjum Księżej Jadwigi (*Fürstin Hedwig Gymnasium*) przy ul. Piotra Skargi (dawna *Predigerstrasse*). Przy ul. Bohaterów Warszawy (dawna *Königstrasse*) powstał ogromny III kondygnacyjny gmach poczty, zbudowany jak większość budynków w mieście w drewnianej konstrukcji szkieletowej. Pełnił funkcję biura pocztowego, mieszkania pocztmistrza oraz zajazdu dla podróżujących.

W 2 połowie XIX w. nastąpił szybki rozwój miasta. Zdecydowanie wzrosła liczba mieszkańców (w 1875r. miasto liczyło 7.052 osób). W latach 1866 - 1868 uzyskano nowe tereny miejskie poprzez obniżenie poziomu wód w jeziorze Trzesiecko i Wielimie (była to już druga inwestycja tego typu). Zasypano wówczas odpływ Niezdober przed zamkiem kierując go do Młynówki, zasypano rów Junacki i rów przy nieistniejącej już dzisiaj ul. Garbary (dawna *Lohmühlenstrasse*). Zasadnicze jednak znaczenie dla rozwoju miasta miało usprawnienie komunikacji: od 1849 r. zaczęto budowę szos, a od lat 70. XIX w. budowę kolei. W latach 1878-79 miasto zyskało połączenie z Białogardem, Słupskiem, Piłą i Czarnem. Znacznie ożywiło to wymianę towarową i rozwój handlu. W latach 1875 - 1900 liczba mieszkańców wzrosła o 40 %, tj. wynosiła 10.785, w związku z czym nastąpiło ożywienie w budownictwie mieszkalnym¹⁵. Zdecydowanie też zaczęło zmieniać się miasto- wytyczono nowe ulice

¹⁴Ze względu na konieczność polepszenia warunków życia w miastach pruskich już w I poł. XVIII w. wydano szereg rozporządzeń państwowych, wiążących się z ostrzejszymi wymogami przeciwpożarowymi w budownictwie prywatnym- m.in. w 1741r. wydano zakaz stawiania drewnianych kominów.

¹⁵W 1871 r. w Szczecinku znajdowało się 535 domów, w 1885 - 678, a dziesięć lat później 699.

m.in. w 1873 r. poprowadzono po linii dawnego rowu Junackiego ul. Podwale (dawna *Wallstrasse*), przebito ul. Parkową (dawna *Parkstrasse*), rok później, czyli w 1874 r. wytyczono ul. Jeziorną (dawna *Seestrasse*). Po obniżeniu wód jezior możliwe było zagospodarowanie dawnych pastwisk zamkowych, m.in. wytyczenie ul. Bolesława Limanowskiego (dawna *Augustastrasse*)¹⁶.

W tym czasie zmieniała się także struktura przestrzenna starego miasta. Jeszcze na początku lat 70. XIX w. mieszkańcy miasta inwestowali przede wszystkim w budynki gospodarcze, rzemieślnicze, rozbudowywali zaplecza domów. Od początku lat 80. XIX w. zauważa się większą dbałość o wygląd domów rzemieślników i kupców. Pojawiają się projekty II i III kondygnacyjnych, murowanych kamienic przy obecnych ulicach: ul. Wł. Bartoszewskiego, ul. Boh. Warszawy, ul. Koszalińskiej (dawna *Köslinerstrasse*) i ul. Kard. St. Wyszyńskiego (dawna *Bismarckstrasse*), która została przedłużona i rozbudowana po powstaniu kolei i wybudowaniu dworca. Budowano kamienice eklektyczne z elementami stylu neorenesansowego i klasycystycznego. W częściach parterowych umieszczano zazwyczaj pomieszczenia handlowe bądź usługowe, a na poziomie pierwszego piętra mieszkanie właściciela. Wyższe kondygnacje i oficyny przeznaczane były na wynajem. Taki podział funkcji czytelny jest w kompozycji fasady: najbardziej dekoracyjną oprawę posiadają ściany elewacji na poziomie I piętra: stosowane są inne faktury tynku, bądź inny rodzaj boniowania; okna obramowane są bogato profilowanymi opaskami, zwieńczone trójkątnymi lub półkolistymi nadprożami, a przestrzenie okienne wypełniają pilastry, bądź półkolumny. Często w ławach podokiennych pojawiały się tynkowe plakiety o roślinnej dekoracji, a także medaliony z ludzkimi główkami. Znacznie skromniejszą dekorację architektoniczną posiadały wyższe kondygnacje.

Zmieniały się domy i kamienice prywatne, ale powstawały też obiekty miejskie. W 1862 r. wybudowano halę sportową przy szkole miejskiej przy ul. 1-go Maja¹⁷. W 1883 r. wybudowano dom pastorów przy ul. P. Skargi ze środków gminy ewangelickiej św. Mikołaja (*Nikolai Kirche*), a w 1870 r. wzniesiono przy ul. Rzecznej (dawna *Wilhelmstrasse*) kaplicę Gminy Apostolskiej.

W latach 1872-73 zbudowano dla gimnazjum im. Księżnej Jadwigi nowy neogotycki gmach, zwany Domem Dyrektorów (*Direktor Gebäude*). W tym też czasie przedłużono ul. Ks. Elżbiety (dawną *Kirchestrasse*, następnie *Hedwigstrasse*), a na jej zakończeniu wybudowano halę sportową. W 1884 r. przy ul. 1-go Maja gmina żydowska wzniosła murowaną synagogę, zbudowaną na miejscu wcześniejszej pochodzącej z 1824 r., a spalonej w czasie wystąpień antysemickich. W 1892 r. wybudowano wieżę strażacką przy obecnej ul. Strażackiej 3a (dawną *Niesedopstrasse*).

W 4 ćwierci XIX w. rozpoczął się proces intensywnego rozwoju budownictwa przemysłowo-handlowego. W 1878 r. powstała w Szczecinku odlewnia żelaza zlokalizowana przy ul. Kościuszki, w 1888 r. fabryka kamieniarska *Fühlbrügge* oraz rzeźnia. Od 1890 r. istniał w mieście młyn parowy, od 1894 r. cementownia i wytwórnia mebli. Ponadto, funkcjonowały: gorzelnia i browar. Ze względu na ogromne potrzeby w zakresie budownictwa, w mieście istniało wiele firm budowlanych.

Szczecinek w początku XX w. był miastem dość dobrze rozwiniętym. Jego wielkość i kształt znakomicie ilustruje zachowany plan miasta wykonany przez Neubauera w 1891 r. a poprawiony w 1903 r.¹⁸. Granice miasta od południa wyznaczały usytuowane przy

¹⁶Pierwszy dom przy obecnej ul. Bolesława Limanowskiego wybudowano w 1893r.

¹⁷W latach 1879-80 rozbudowano samą szkołę o nowy I kondygnacyjny murowany budynek.

¹⁸Plan znajduje się w zbiorach Muzeum Regionalnego w Szczecinku

ul. Klasztornej (dawna *Klosterweg*): mleczarnia, folwark wojskowy i położony w znacznej od nich odległości tartak. Dalej, przy ul. 28-go Lutego (dawna *Bahnhofstrasse*) siedziba nadleśnictwa, młyn parowy oraz fabryka maszyn i wyrobów żelaznych Emkego (ob. hala targowa, daw. Zakłady „Polam”). Od zachodu miasto zamykały budynki szpitala oraz fabryka maszyn i wyrobów żelaznych Meyera (ob. okolice ulicy Myśliwskiej). Północną zaś granicę miasta wyznaczała ul. Zielona (dawna *Grünstrasse*) biegnąca łukiem od ul. Koszalińskiej (dawna *Köslinerstrasse*) do ul. Kaszubskiej (dawna *Friedrichstrasse*), w kierunku rzeźni znajdującej się dalej fabryki mydła. Od wschodu miasto zamykały ul. Winniczna (dawna *Am Weinberg*) i Plac Winniczny (*Weinberg Platz*).

W początkach XX w. miasto zyskało kilka monumentalnych budynków użyteczności publicznej, m.in. wzniesiony w 1900 r. gmach sądu, w 1902 r. nowy budynek Starostwa Powiatowego. W latach 1905 - 1908 wybudowany został neogotycki kościół ewangelicki pod wezwaniem *Neue Nikolai Kirche* (obecnie Narodzenia Najświętszej Marii Panny).¹⁹ W 1913 r. powstał w Szczecinku nowy gmach gimnazjum. Budynek ten usytuowano na terenie parku miejskiego, u wylotu dzisiejszej ul. Ks. Elżbiety. W tym samym roku przy obecnej ul. Kościuszki rozpoczęto budowę koszar dla wojska. Zostały one zasiedlone przez 2 Regiment Strzelców. W latach 1910-1911 została wzniesiona wieża poświęcona kanclerzowi Niemiec – Otto Bismarckowi²⁰.

Do czasów wybuchu I wojny światowej trwał intensywny rozwój budownictwa prywatnego. Zabudowywane były m.in. ob. ul. Ordony (dawna *Stelterstrasse*), ul. B. Limanowskiego i ul. W. Pileckiego (dawna *Victoriastrasse*). Wznoszono wille oraz kamienice o niezwykle interesującej architekturze z wielobarwnymi elewacjami, powstałych w wyniku łączenia ścian murowanych z fragmentami szachulcowymi, z bryłami urozmaiconymi ryzalitami, wykuszami, dekoracją architektoniczną.

Na początku XX w. przebudowano także budynki w południowo-wschodniej i wschodniej pierzei Pl. Wolności. Nowe III kondygnacyjne kamienice nadały mu wielkomiejskiego wyrazu. Kamienice o podobnej kubaturze wznoszono przy ulicach: Kard. St. Wyszyńskiego, Koszalińskiej, Boh. Warszawy, Wł. Bartoszewskiego. Budowane były z ogromnym rozmachem. W wielu z nich widoczny jest wpływ secesji. Czytelny jest w nieregularnych bryłach, nieregularnej linii fasad, a przede wszystkim w ich dekoracji: zamknięciu otworów okiennych, opaskach okiennych, plakietach dekoracyjnych o niespokojnej wijącej się linii, dekoracji krat balkonowych.

Większość projektów tych kamienic powstała w firmach szczecineckich. Do czołowych projektantów i budowniczych końca XIX i początku XX w. należy zaliczyć: Roberta Schroeibera, Alberta Conradi²¹, Eckarda Neubauera²², właściciela zakładu budowlanego Ernsta Duske i Patzwalda. W czasach późniejszych, w latach 20 i 30- tych XX w. na terenie miasta projektowali m.in. Saeker, Walter Litzkow²³.

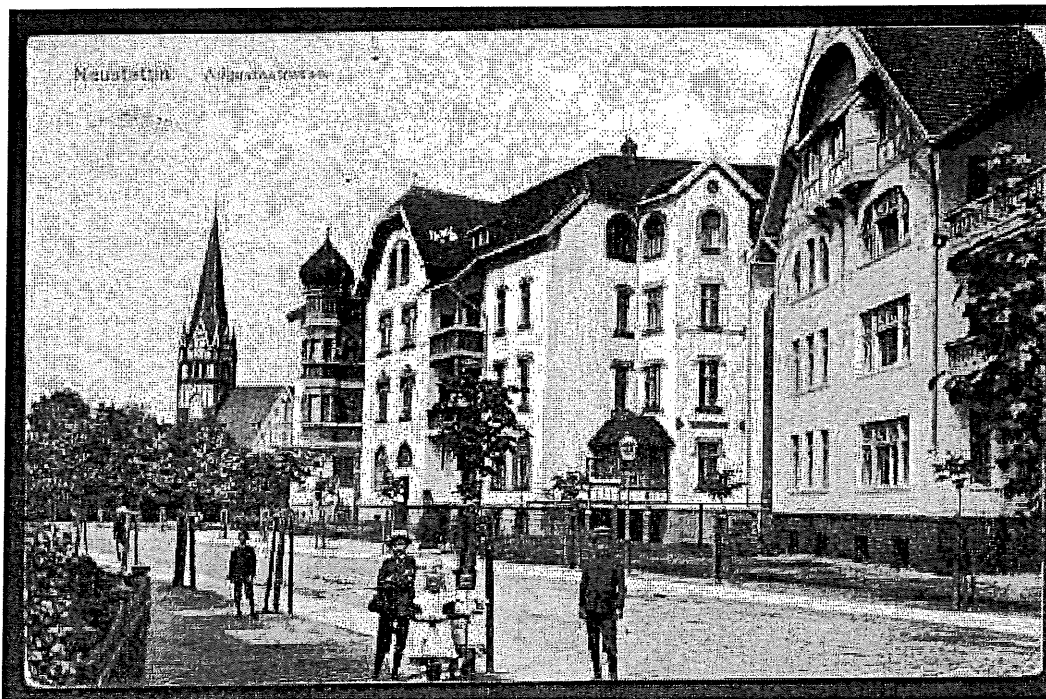
¹⁹Zaprojektował go berliński architekt Oskar Hosffeld, twórca neogotyckich świątyń m.in. w Poznaniu, Legnicy, Flensburgu, Bydgoszczy i Ostródzie. Nadzór budowlany nad realizacją tego ogromnego przedsięwzięcia sprawował Okręgowy Inspektor Budowlany A. Schäffer, a udział w budowie miało większość znaczących firm Szczecinka: m.in. Ernsta Duske, Roberta Schroeibera, czy właściciela fabryki kamieniarskiej Fuhlbrüggego.

²⁰Obecnie Wieża Przemysława. Tę nazwę nadano wieży w 1948 r. na cześć księcia wielkopolskiego Przemysława II zamordowanego w 1296r. przez margrabiów brandenburskich

²¹Znaczna liczba jego realizacji architektonicznej pochodzi z końca XIX w.: były to domy i kamienice przy ulicach: Boh. Warszawy, Koszalińskiej, 1-go Maja; w większej części już nieistniejące.

²²Budynki przy ul. Wł. Bartoszewskiego, Juliana Ordony, Bolesława Limanowskiego.

²³Autor art-decowskiej dobudówki do ratusza (od strony ul. 1-go Maja) i budynku dzisiejszego banku PKO przy ul. Mickiewicza.

ul. Limanowskiego, karta pocztowa, ok. 1910 r.

ul. Wł. Bartoszewskiego, karta pocztowa, ok. 1910r.

ul. Boh. Warszawy, karta pocztowa, ok. 1910r.

W latach 20. i 30. XX w. Szczecinek rozwinął się jako miasto turystyczne. Było to możliwe dzięki założeniu parku miejskiego, a także wykupieniu w 1902 r. od Skarbu Państwa jeziora Trzeciecko²⁴.

Po I wojnie światowej, w czasach wielkiej inflacji (w latach 1919-1923) utrudnione było budownictwo prywatne, jednak ogromne potrzeby mieszkaniowe wiążące się z wewnętrzną kolonizacją w Niemczech, napływem do Szczecinka osadników z obszaru Prowincji Poznańskiej i z Prus Wschodnich skutkowało założeniem w 1919 r. Towarzystwa Użyteczności Publicznej Budowy Domów i Osiedli Mieszkaniowych²⁵. Dzięki tej inicjatywie wybudowano w tych trudnych czasach 42 domy z 114 mieszkaniami²⁶. Inicjatywę Towarzystwa kontynuowano w latach następnym.

²⁴ Najstarsza część parku miejskiego została założona w 3 ćw. XIX w. na pozyskanych nowych terenach, powstałych po przeprowadzeniu prac melioracyjnych i obniżeniu poziomu wód jeziora Wielimie i Trzeciecko. Inicjatorem i propagatorem jego powstania był sędzia Selter. W latach następnych sukcesywnie je zagospodarowywano - wytyczano nowe aleje spacerowe, budowano przystanie z pomostami i drewniane altanki, pojawiły się plaże miejskie. Już w 1900r. po Trzeciecku kursowała łódź spacerowa „Jadwiga” (Hedwiga). W 1913 r. nad brzegiem jeziora zbudowano gmach gimnazjum ks. Jadwigi - obecnie I Liceum Ogólnokształcące, a w 1927 r. muszlę koncertową oraz urządzono przed nią plac z dużym gazonem trawiastym. W latach 1933-1934 wprowadzono zmiany do założenia parkowego- wzniesiono nową halę koncertową, urządzono partery z fontanną, umocniono nadbrzeże jeziora. W miejscu starego ogrodu zamkowego urządzono park różany z fontanną (*Goldenfischbecken*). Do architektury parkowej wprowadzono nowe kompozycje, wyodrębniono skwery otoczone żywopłotem.

²⁵Towarzystwo to miało możliwości zaciągania pożyczek państwowych i kredytów komunalnych. W zamian za przejęcie części mieszkań otrzymywało też na budowę domów pożyczki z kasy miasta i powiatu.

²⁶Budowano szeregowce o 4 i 6 mieszkańach, domy dwurodzinne, a także kamienice 6, 8 i 12 rodzinne. Wzniesiono je przy ulicach: Chełmińskiej (dawna *Kulmerstrasse*), Kamiennej (dawna *Steinstrasse*), Bygdoskiej (dawna *Brombergstrasse*), Dworcowej (dawna *Bahnhofstrasse*), Gdańskiej (dawna *Danzigerstrasse*) i Toruńskiej (dawna *Thornstrasse*). Szeregowce wybudowano przy ul. Winnicznej, na Pl. Winnicznym i na ul. Browarnej.

W latach 30. XX w. powstawało głównie budownictwo jednorodzinne, lokalizowane we wschodniej, zachodniej i południowej części miasta. Były to domy o niewielkiej powierzchni użytkowej i skromnej, pozbawionej detalu architektonicznego bryle. Do inwestycji państwowych w latach 30. XX w. należała budowa koszar przy obecnej ul. Słowiańskiej (dawna *Deutschestrasse*)

Panorama Szczecinka na fotografii z 1927 r.

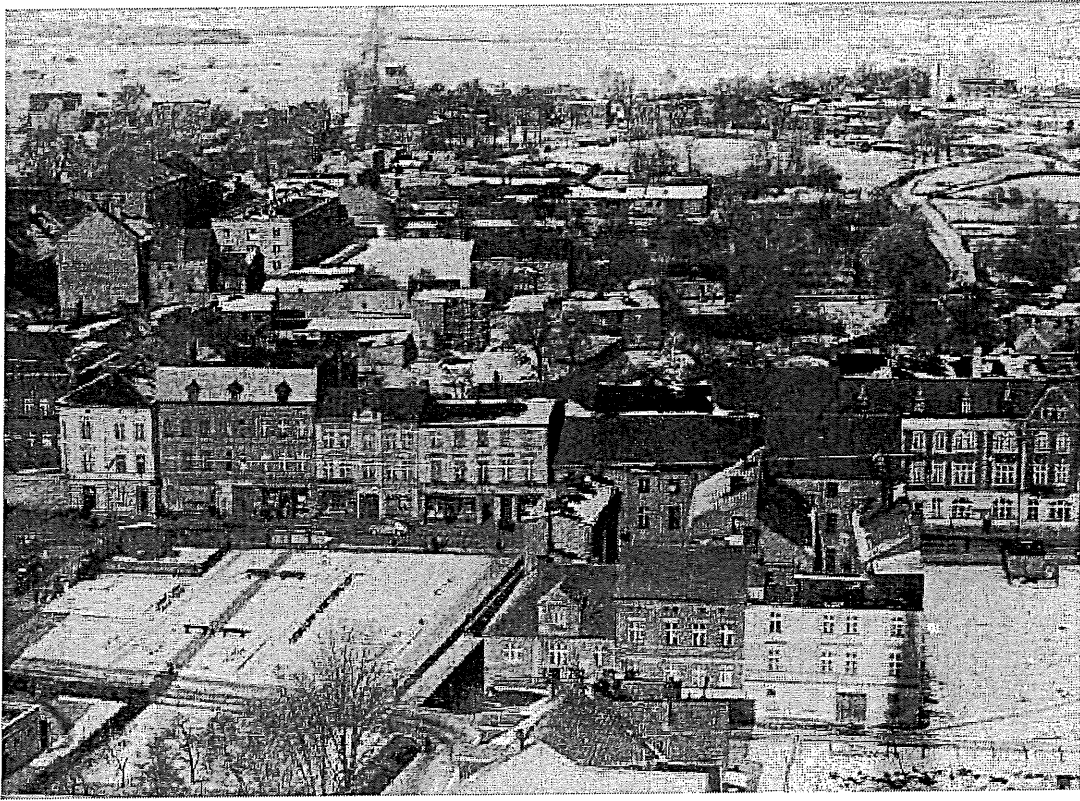

Panorama Szczecinka na fotografii z 1927 r.

Po zakończeniu II wojny światowej, w okresie od 1945 do 1947 r. znaczna część budynków uległa zniszczeniu, a część wyburzeniu. Stan ten obrazuje „Plan Szczecinka z naniesionymi szkodami wojennymi z 1947 r.” (przechowywany w zbiorach Archiwum Państwowego - Szczecinek). Najwięcej zniszczeń powstało w obrębie starego miasta, gdzie wyburzono cały kwartał na rogu Placu Wolności i ul. Wł. Bartoszewskiego, kwartał pomiędzy ul. Wł. Bartoszewskiego a Sadową, poza tym - kamienice m.in. przy ul. Kard. St. Wyszyńskiego (naprzeciw ul. Winnicznej i przy zbiegu z ul. Lipową). Zniszczono także pojedyncze budynki m.in. przy ul. Mickiewicza, 1-go Maja, Szewskiej, Mariackiej. W ich miejsce na przełomie lat 50.-60. XX w. powstała zabudowa blokowa. Z roku na rok pogłębiał się zły stan kamienic i domów, szczególnie ryglowych, które ze względu na swą nietrwałą z natury rzeźbę konstrukcyjną, były najbardziej zagrożone na czynniki destrukcyjne i zaczęły znikać z krajobrazu miasta. Dotyczy to między innymi historycznej parterowej zabudowy przy ul. Szewskiej, ul. Garbary, ul. Rzeczej, ul. Koszalińskiej czy zachodniej części ul. Kościuszki. Szczecinek „szarzał” i niszczał, wyburzano bowiem coraz więcej obiektów, a nic nie budowano. Sytuacja ta była spowodowana wieloma czynnikami m.in. nieumiejętnością remontowania konstrukcji szkieletowej, w jakiej większość ze szczecineckich budynków została zbudowana, a także swoistym podejściem władz i mieszkańców do tego typu budownictwa, określanego jako „pruskie”.

Fotografia z lat 50. XX w. Widok na ulicę Wł. Bartoszewskiego i Wyścigową.

Fotografia z lat 50. XX w. Widok na ulicę Sadową i Wł. Bartoszewskiego.

Poza obszarem centrum zaczęły powstawać osiedla mieszkaniowe. Jako pierwsze zaprojektowano w latach 1961-1962 osiedle „Kościuszki”. W latach następnych osiedle to przedłużono w stronę północną w oparciu o projekt „Kościuszki II”, który przewidywał budowę bloków przy ul. Koszalińskiej, Mierosławskiego i budynek na rogu ul. Kościuszki i Jeziornej. Powstały w miejsce wyburzanej historycznej zabudowy mieszkaniowej.

Podobna sytuacja zaistniała w obrębie starego miasta. W nowoprojektowanej zabudowie nie przestrzegano historycznego podziału ulic i działek. W efekcie, w latach 70 i 90. XX w. w obrębie starego miasta, głównie w części północno-wschodniej (m.in. ul. Podgórna, ul. Reja, ul. Rieczna, ul. Kard. St. Wyszyńskiego) został zupełnie przekształcony historyczny układ urbanistyczny. W miejsce wyburzanej starej substancji mieszkaniowej powstawała nowa, wielokondygnacyjna, blokowa zabudowa.

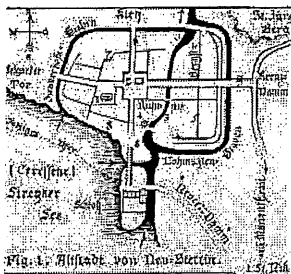
Widok na ul. Powstańców Wlkp., Wyszyńskiego, Wł. Bartoszewskiego, Sadową.

W styczniu 2010 r. na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2009 r. w sprawie utworzenia, ustalenia granic i nazw gmin oraz siedzib ich władz, ustalenia granic niektórych miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta (Dz. U. z 2009 r. Nr 120 poz. 1000), w obszar administracyjny Miasta Szczecinek włączono wsie: Świątki i Trzesieka.

4.3. Elementy krajobrazu kulturowego Miasta Szczecinek oraz ochrona dziedzictwa kulturowego Miasta Szczecinek ustanowiona prawnie

4.3.1. Zabytki nieruchome

- średniowieczny układ urbanistyczny (nr rej. 42 z dnia 4 września 1956 r.)

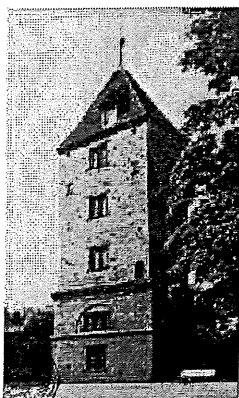
Obszar ograniczony ulicami: Jana Pawła II, Kard. St. Wyszyńskiego, Powstańców Wlkp., Ordon, granicą działki nr 318, Junacką i Podwale - w północnej części zdewastowany współczesną zabudową zacierającą ślady przebiegu historycznych ulic.

- park miejski (nr rej. A- 1104 z dnia 12 czerwca 1980 r.)

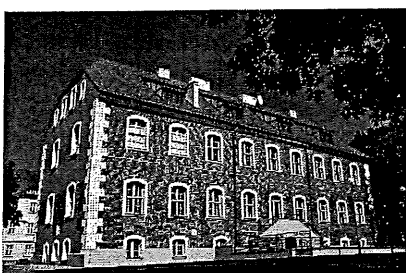
Park ze starodrzewiem, o pow. 9 ha rozciągający się wzdłuż jeziora Trzesiecko, pomiędzy ulicami Mickiewicza i Jeziorną. Ochronie podlega układ przestrzenny: aleje, szpalery i grupy drzew oraz roślinność, szczególnie starodrzew.

- wieża św. Mikołaja- ul. Boh. Warszawy 6 (nr rej. 433 z dnia 19 marca 1965 r.)

Wieża jest pozostałością po kościele p.w. św. Mikołaja, który był najstarszym kościołem w mieście. Wieżę zbudowano w poł. XVI w. w stylu gotyckim z materiału pozyskanego z rozebranego kościoła na Marienronie. W 1909 r. korpus główny świątyni rozebrano. Od 1913 r. prowadzono w wieży prace adaptacyjne na cele muzealne. W 1958 r. staraniem A. Stafńskiego utworzono tutaj Muzeum Ziemi Szczecineckiej. W 2006 r. ekspozycje muzealne przeniesiono do budynku dawnej szkoły przy ul. Szkolnej 1.

- południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich zwane skrzydłem Filipa II - ul. Mickiewicza 2 (nr rej. A- 1120 z dnia 19 marca 1965 r.)

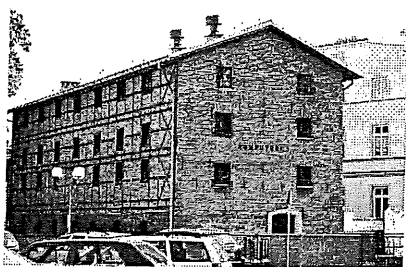
Południowe skrzydło zamku wybudowano w pierwszej połowie XIV w. w miejscu wcześniejszego grodziska słowiańskiego. Założony na planie prostokąta o wymiarach 13,6 x 33,5 m. Do XVI w. postawiono skrzydło północne oraz ceglana wieżę zwaną więzienną przy starym południowym skrzydle od strony wschodniej

- **dawna sala modlitw Towarzystwa Gminnego- (ob. cerkiew) - ul. Szkolna 6** (nr rej. A-1141, dawny nr rej. 435 z dnia 19 marca 1965 r.)

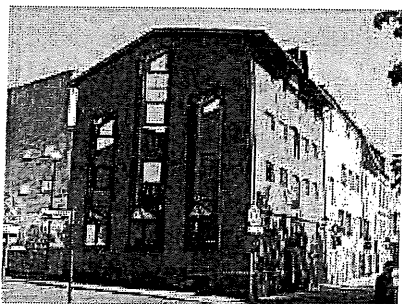
Budynek wzniesiono w pierwszym dziesięcioleciu XX w. na potrzeby szkoły dla młodzieży protestanckiej. Krótko po 1945 r. mieściła się w niej Szkoła Samochodowa, a od 1953 r. jest cerkwią prawosławną pw. Św. Trójcy

- **spichlerz - Pl. Sowińskiego 4** (nr rej. A-1121 z dnia 26 lutego 1976 r.)

Został zbudowany ok. 1850 r. na miejscu średniowiecznego młyna książęcego. Dolne partie murów, od strony Niezdobnej, wykonano z kamienia polnego, górne z wyjątkiem ścian szczytowych stanowią mur pruski. Jest to przykład architektury przemysłowej, nielicznej obecnie na terenie Miasta Szczecinek

- **spichlerz – ul. Junacka 7** (nr rej. A-1123 z dnia 12 września 1984 r.)

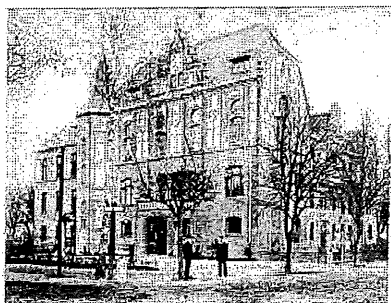
Spichlerz jest jednym z ciekawszych dawnych budynków przemysłowych Szczecinka. Zbudowano go w XIX wieku. Po II wojnie światowej był własnością miasta. W latach 90.XX w. sprzedano go prywatnym właścicielom z przeznaczeniem na działalność gospodarczą. Po remoncie i modernizacji stał się siedzibą firmy handlowej.

- **dwór wraz z parkiem - Bugno** (nr rej. A-1123 z dnia 11 października 1980 r.)

Zespół złożony jest z neoklasycystycznego dworu, zbudowanego na „nowym korzeniu” przez Heinricha Wilhelma Quandta w latach 1851-1852 oraz niewielkiego parku krajobrazowego po północnej stronie dworu. Całości założenia dopełniają potężne kamienne budynki gospodarcze dziedzica gospodarczego. Dwór był modernizowany w latach 20-30-tych XX w., oraz w latach 1971-1972, kiedy to zmieniono historyczny kształt elewacji.

- **budynek Szkoły Muzycznej im. Oskara Kolberga** - ul. 3-go Maja 2 (nr rej. A-1124; dawny nr rej. 1202 z dnia 20 maja 1985 r.)

Dawny budynek starostwa powiatowego, wzniesiony w latach 1901-1902 w stylu eklektycznym z elementami neogotyku o proveniencji północnej Europy. Wewnątrz zachowana aula z drewnianym stropem, i witrażami oraz potężnym świecznikiem – koroną

- **budynek Muzeum Regionalnego w Szczecinku** - ul. Szkolna 1 (nr rej. A-107 z dnia 27 listopada 2002 r.)

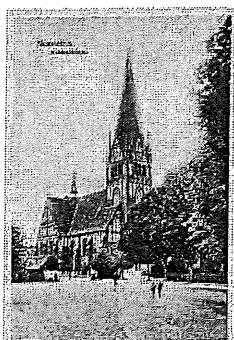
Budynek wzniesiono w stylu eklektycznym w latach 1879-1880 z przeznaczeniem na pomieszczenia szkoły miejskiej. Jest usytuowany w śródmieściu, na północny zachód od dawnego rynku miejskiego (Pl. Wolności), w północnej pierzei ul. Szkolnej. Od 2006 r. siedziba Muzeum Regionalnego w Szczecinku

- **wieża ciśnień przy ul. Wodociągowej** (nr rej - A-389 z dnia 15 października 2012 r.)

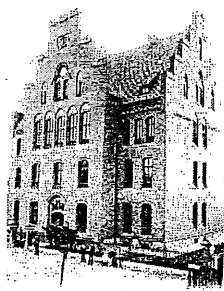
Wybudowana ok.1912 r. na najwyższym wzgórzu w obrębie Szczecinka, miejscu o niezwykle bogatej historii, zwanym w średniowieczu wzgórzem św. Jerzego. Obecnie pozbawiona głowicy. Przeznaczona do remontu i adaptacji na obserwatorium astronomiczne

- **kościół p.w. Narodzenia najświętszej Marii Panny**- ul. 3-go Maja 1 (nr rej A-1122; dawny nr rej. 1184 z dnia 20 września 1984 r.)

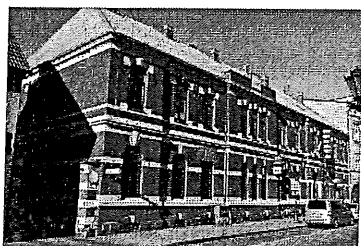
Neogotycki kościół z lat 1905-1908 wg projektu berlińskiego architekta Oskara Hossfelda. Został wzniesiony jako pseudohala, na planie krzyża łacińskiego z 6 bocznymi prezbiterium od wschodu, ujętym po bokach niskimi aneksami. Od zachodu do korpusu głównego przylega potężna wieża. Trójnawowe wnętrze z emporami przykrywa dekoracyjne, gwiazdziste sklepienie.

- **Budynek Sądu Rejonowego** - ul. Boh. Warszawy 42 (nr rej. A-1234 z dnia 6 maja 2014 r.)

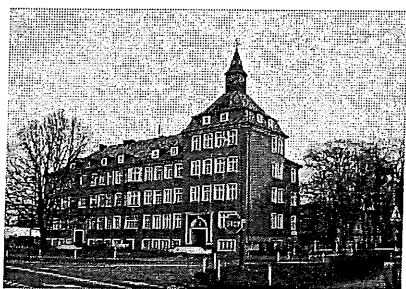
Budynek Sądu został wybudowany w latach 90-tych XIX w. w stylu eklektycznym z przewagą elementów neogotyckich. Stanowi „reprezentatywne świadectwo historii architektury użytku publicznego z pocz. XX w. powstałej na terenie Pomorza Zachodniego. W 2016 r. elewacje poddane gruntownym pracom konserwatorskim

- **Budynek Poczty Polskiej wraz z bramą wjazdową** – ul. Boh. Warszawy 36 (nr rej. A-1257 z dnia 11 sierpnia 2014 r.)

Budynek w obecnym kształcie został ukształtowany w latach 30. XX w. posiada eklektyczne cechy stylowe zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz. Brama zachowana w pierwotnej formie: z dekoracyjnie opracowaną metalowymi skrzydłami mocowanymi na ceglanych słupkach dekorowanych detalem architektonicznym analogicznym jak detal fasady i elewacji budynku poczty

- **Budynki Szkoły Podstawowej nr 1 (budynek szkoły i sali gimnastycznej)** – pl. Wazów 1. (nr rej. A-1235 z dnia 27 maja 2014 r.)

Gmach wybudowany w latach 1926-1927 w stylu modernistycznym. Otrzymała ona imię szwajcarskiego pedagoga- Heinricha Pestalozziego, który stworzył pierwszy nowoczesny system nauczania początkowego. Obiekt z zachowaną pierwotną bryłą, układem kompozycyjnym elewacji z bogatym wystrojem architektonicznym oraz pierwotnym wyposażeniem.

- **Budynek dawnego domu przedpogrzebowego żydowskiego** przy ul. Wodociągowej (nr rej. A-1405 z dnia 24 kwietnia 2015 r.)

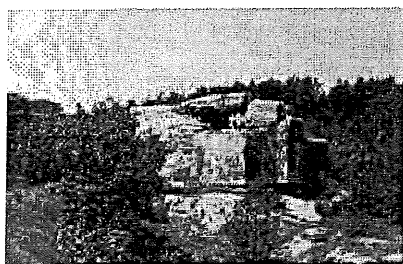
Wybudowany prawdopodobnie w 1862 r. w stylu historyzującym jest świadkiem historii, zachowanym przykładem architektury cmentarnej, miejscem świadczącym o życiu, działalności i śmierci członków gminy żydowskiej.

- budynek dworca Polskiej Kolei Państwowej - ul. Dworcowa 1 (nr rej. A-1237 z dnia 27 maja 2014 r.)

Budynek dworca szczecineckiego został wybudowany najprawdopodobniej w latach 1910-1912 według projektu rządowego, o czym świadczy różnorodność form dekoracyjnych, rozczłonkowana bryła oraz kształt dachów. Istnieje potrzeba remontu i rewitalizacji obiektu wraz z otoczeniem.

- dawny schron bojowy ciężki typu B-Werk przy ul. Kościuszki (nr rej. A-1388 z dnia 07 kwietnia 2015 r.)

Jest to obiekt o konstrukcji żelbetonowej, dwukondygnacyjny, oznaczony symbolem N.2 oraz Pz.W.990 (Panzer Werk-pancerne działo fortyfikacyjne). Od 30 lipca 2009r. schron został wydzierżawiony Ogólnopolskiemu Stowarzyszeniu Historyczno-Turystycznemu „Jazda 4 x 4” (ul. Górna 1, 78-611 Szwecja) na potrzeby Muzeum Wału Pomorskiego i II wojny światowej, które zostało oficjalnie otwarte 12 listopada 2011r.

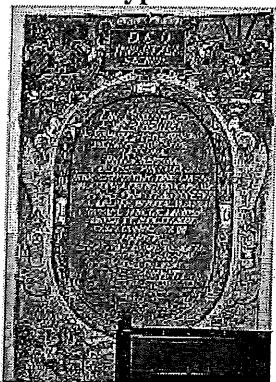
4.3.2. Zabytki archeologiczne.

W trakcie prac badawczych określanych jako AZP (Archeologiczne Zdjęcie Polski) rozpoznano około 54 stanowisk archeologicznych, w tym 21 z nich zakwalifikowano jako osady, część jako ślady osadnictwa, część nie została sklasyfikowana. Odkryto także cmentarzyska: w okolicy obecnego cmentarza komunalnego (na terenie obecnych ogrodów działkowych) oraz przy drodze do Słupska (w okolicy wyrobiska piasku), na których znaleziono po kilka grobów popielnicowych. Pozostałe znaleziska to w przeważającej większości fragmenty ceramiki z okresu średniowiecza lub okresu nowożytnego. W bardzo nielicznych przypadkach są to znaleziska liczące kilkanaście części naczyń. Dla terenów tych, w trakcie sporządzania planów miejscowych, wyznaczane są strefy ochrony archeologicznej i ustalane warunki inwestowania w granicach tych stref. Strefy ochrony stanowisk archeologicznych wyznaczone są w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

4.3.3. Zabytki ruchome

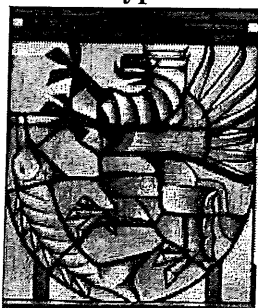
Do rejestru zabytków ruchomych wpisano 162 obiekty. Wśród nich:

- **wyposażenie Kościoła Narodzenia Najświętszej Marii Panny**

Wyposażenie pochodzące z czasów budowy świątyni t.j. z lat 1905-1908 m.in.: neogotycki ołtarz główny z krucyfiksem oraz obrazami olejnymi, ambona, ławy kościelne, witraże w oknach prezbiterium i w oknach naw bocznych. Ponadto stolarka drzwiowa wraz z okuciami, a także wyposażenie ruchome przeniesione z rozebranego kościoła św. Mikołaja – wapienne epitafium Doroty Westreglen z 1621r. (żony starosty szczecineckiego Piotra Somnitza) oraz 6 mosiężnych świeczników korpusowych;

- **wyposażenie m.in. sali posiedzeń Ratusza Miejskiego**

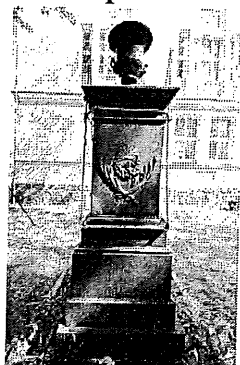
Wyposażenie pochodzące z lat 30. XX w.: m.in. witraże w oknach sali (autorstwa-Carla Buscha z Berlina i Maxa Lüdera z Piły), stolarka drzwiowa, strop i intarsjowana faseta, XIX wieczny fotel i neobarokowe biurko oraz dzwony na wieży ratuszowej pochodzące ze szczecineckiej ludwisarni Meyera i Schumachera oraz zegar.

- **wyposażenie auli Szkoły Muzycznej z pocz. XX w.**

Drewniany strop belkowy, witraże z herbami miast, świecznik, stolarka drzwiowa i sztukaterie.

- **pomnik nagrobny Johanna Samuela Kaulfussa**

Pomnik nagrobny znajdujący się przy I Liceum Ks. Elżbiety. Ufundowany w 1832 r. przez uczniów dawnego Królewskiego Gimnazjum św. Jadwigi w Szczecinku, upamiętnia osobę J. S. Kaulfussa, który w latach 1824-32 pełnił rolę dyrektora tej szkoły.

Znaczny zespół zabytków ruchomych stanowią zbiory Muzeum Regionalnego w Szczecinku. Jest to muzeum jednodziałowe, gromadzące przede wszystkim obiekty kultury materialnej i sztuki regionalnej z zakresu rzemiosła, malarstwa, rzeźby oraz obiektów historycznych (np. dokumenty, fotografie). Na uwagę zasługują zbiory archeologiczne (obecnie nie eksponowane), a także zbiory myśliwskie i złotnictwo.

Osobny zespół zabytków ruchomych - militarnych gromadzony jest przez Ogólnopolskie Stowarzyszenie Historyczno - Turystyczne „Jazda 4 x 4” w Muzeum Wału Pomorskiego i II wojny światowej.

4.3.4. Gminna Ewidencja Zabytków Miasta Szczecinek

Jednym z obowiązków nałożonych na gminy przez ustawę z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.) jest uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. Temu zadaniu ma służyć gminna ewidencja zabytków, o której jest mowa w art. 22 pkt 4 cytowanej ustawy: „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków. Gminy mają dbać między innymi o: zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie oraz zapobiegać zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków”. Gminna Ewidencja zabytków stanowi zbiór o charakterze otwartym, na bieżąco aktualizowanym. Obiekty ujęte w ewidencji w przeważającej części stanowią przykłady zabudowy pocz. XX wieku (kamienice), układów urbanistycznych charakterystycznych dla małomiasteczkowej zabudowy domów jednorodzinnych z lat 30 XX. w., przykłady zabudowań militarnych (schrony bojowe oraz koszary).

Przykładowe obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Miasta Szczecinek:

Architektura sakralna

- **wieża św. Mikołaja** z XVI w. – ul. Ks. Elżbiety 6, późnogotycka pozostałość najstarszego szczecineckiego kościoła, zbudowanego w XIV w., a rozebranego po 1909 r.;
- **kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny** – ul. 3-go Maja 1, dawny kościół *Neue Nikolai Kirche* z 1905-1908r.;
- **kościół św. Ducha** – ul. Klasztorna 23, pochodzący z 1923r., rozbudowany i nadbudowany w latach 2002 -2003.
- **kościół p.w. św. Trójcy** – ul. Szkolna 6, z ok. 1910r. – dawny dom gminy ewangelickiej, obecnie kościół prawosławny;
- **kościół ewangelicko-augsburski** – ul. Wodociągowa - wzniesiony na przełomie XIX/XX w. jako dom przedpogrzebowy dla gminy żydowskiej;
- **kaplica cmentarna na Cmentarzu Komunalnym** - ul. Cieślaka

Historyczna zabudowa mieszkalna

Większość historycznej zabudowy mieszkalnej pochodzi z 2 poł. XIX i 1 poł. XX w. Wśród niej, najcenniejsza zachowała się przy ul. Bohaterów Warszawy, W. Pileckiego, Limanowskiego, Lipowej, Koszalińskiej, Kościuszki, Wł. Bartoszewskiego, 1-go Maja,

w części ul. Wojska Polskiego, Kard. St. Wyszyńskiego, Zamkowej i Zielonej. Równocześnie charakterystyczne są zespoły kamienic wybudowanych w latach 20 i 30 XX w., których detal architektoniczny został zredukowany np. Armii Krajowej, Derdowskiego, Toruńska, Szczecińska, oraz budynki zlokalizowane przy dworcu kolejowym- ceglane przy ul. Sikorskiego, Dworcowej, 28-go Lutego. Na uwagę zasługują także całe zespoły zabudowy jednorodzinnej pochodzącej z lat 20. i 30. XX w., usytuowane we wschodniej oraz zachodniej części miasta.

Budowle użyteczności publicznej i budynki szkolne:

- **Ratusz Miejski** – Pl. Wolności 13,
- **Gmach Sądu** – ul. Boh. Warszawy 42,
- **Urząd Pocztowy nr 1** – ul. Boh. Warszawy 36,
- **Urząd Pocztowy nr 3** – Pl. Zesłańców Sybiru 1,
- **Szkoła Muzyczna im. Oskara Kolberga** – ul. 3-go Maja 2,
- **Budynek d. Kreissparkasse (Powiatowa Kasa Oszczędności)** - ul. Mickiewicza 1,
- **Budynek d. Preussische Behördenhaus-Dom Urzędów Pruskich** –ul. 28-go Lutego 17,
- **Muszla koncertowa** - Park Miejski,
- **Budynki plaży miejskiej** - przy jez. Trzesiecko,
- **Budynek d. „Hotel Pruski”**- ul. Wł. Bartoszewskiego 12 ,
- **Budynek I Liceum Ogólnokształcącego** –ul. Ks. Elżbiety 1,
- **Szkoła Podstawowa nr 1** (dawna *Pestalozzi Schule*) – Pl. Wazów 1,
- **Zespół Szkół nr 2** (obejmujący dwa obiekty: pochodzący z XIX w. i z lat 30. XX w.) – ul. 1-go Maja 22,
- **Budynek Gimnazjum nr 1** (wybudowany jako dom dla sierot pod koniec XIX w.) - ul. Armii Krajowej 29,
- **Budynek Przedszkola Publicznego im Kornela Makuszyńskiego** (*Dom Dyrektorów* pochodzący z lat 70. XIX w). - ul. Ks. Elżbiety 2
- **Budynek d. gimnazjum św. Jadwigi** (dawna siedziba Wyższej Szkoły Żeńskiej) - ul. P. Skargi 5.

Obiekty przemysłu i techniki

W pejzażu miasta istniejącym do 1945 r. istniało wiele obiektów przemysłowych. Do najbardziej interesujących i znaczących budynków należał Browar przy ul. Browarnej zburzony w latach 70. XX w. Młyny m.in. drewniany typu paltrak przy Placu Młyńskim zburzony na początku lat 60. XX w., czy młyny o napędzie elektrycznym z pocz. XX w. przy ul. Przemysłowej (obecnie pozostał jedynie jeden obiekt z tego zespołu zagospodarowany m.in. na cele mieszkaniowe).

Obecnie na terenie miasta znajdują się następujące obiekty przemysłowe:

- **zabudowania stacyjne PKP**, w tym budynek dworca głównego (ok. 1910 r.) oraz stacja Chyże, pochodząca z końca XIX w. Posiadają zróżnicowane walory architektoniczne i kompozycyjne, ale ze względu na fakt, że dokumentują historyczny rozwój obszaru miasta związanego z rozwojem komunikacji i są nielicznymi przykładami architektury kolejowej – powinny zostać zachowane i poddane pracom remontowym. Poza nimi na terenie dworca istnieje zabytkowa wieża wodociągowa;
- **Wieża Ciśnień**- przy ul. Wodociągowej – z 1912r. wieża dawnej stacji wodociągowej; obecnie pozbawiona głowicy. Ze względu na wartość estetyczną, historyczną i jej

szczegól­n­ą rol­ę w krajo­brazie nale­ży zrekonstruowa­ć zwie­ńczenie;

- **spichlerze:** w­śród unikalnych obiekt­ów przemysłowych Szczecinka nale­ży wymieni­ć **spichlerz przy Pl. Sowi­ńskiego**, wzniesiony w drewnianej konstrukcji szkieletowej z oko­ło 1850r. oraz spichlerze murowane z ko­ńca XIXw. **przy ul. Junackiej 7, ul. Ogrodowej 6, ul. Boh. Warszawy 3a.**
- **budynki przemysłowe** przy ul. Kaszubskiej 1 i 1-go Maja 49 (ceglane o wyjątkowych walorach architektury).

Zespoły dworskie

- **Zespół dworsko-parkowy w Bugnie** - po­łożony oko­ło 3 km na p­ółnocny zach­ód od centrum Szczecinka²⁷;
- **Dwór z parkiem w Świątkach** - wzniesiony w 2 po­ł. XIX w. od 1963r. zajmowany na internat Pa­ństwowe­go Technikum Rolniczego im. Stanis­ława Staszica w Świątkach. Obecnie w­łasno­ść prywatna.

Obiekty militarne i koszary

Wojsko odgrywa­ło istotn­ą rol­ę w dziejach miasta. Regularne oddziały wojskowe stacjonowały w Szczecinku ju­ż od ko­ńca XVII w. m.in.: 8 szwadron huzarów Bellinga, a nast­ępnie elitarny 2 batalion strzelców i 2 zapasowy batalion 34 pu­łku piechoty (XVIII w.). Pierwsze obiekty wojskowe umieszczone by­ły przy obecnej ul. Wy­ścigowej. W 1845 r. zbudowano przy dzisiejszej ul. Ko­ściuszki 23 Zbrojownię oraz plac ćwicz­eń (znajdował si­e na terenie Szkoły Podstawowej nr 4).

W pierwszych latach XX w. rozpocz­ęto budow­ę du­żego zespołu koszarowego w rejonie ulic Ko­ściuszki i My­śliwskiej. Został uko­ńczony ok. 1913 r. W latach 30. XX w. rozbudowano je (zespół obiekt­ów przy ul. Polnej), a tak­że wzniesiono nowe koszary przy ul. S­łowia­ńskiej. Od po­łowy lat 30. XX w. rozpocz­ęto budow­ę systemu umocnie­ń wojskowych tzw. Wa­ł Pomorski (odcinek „Kloster” i „Neustettin”). Pierwsze obiekty powstały w latach 1934-37, a nast­ępne budowano pod koniec dzia­ła­ń II wojny światowej tj. na przełomie 1944 i 1945r.

Obecnie na obszarze miasta znajduje si­e:

- **budynek Zbrojowni** z 1845r. – ul. Ko­ściuszki 23 (po 1945 r. siedziba UB) przekształcony w latach 50. XX w. na mieszkania i pomieszczenia biurowe;
- **zespół obiekt­ów pokoszarowych** obejmuj­ący obiekty przy ul. Ko­ściuszki. Większo­ść budynk­ów koszarowych została w latach 2010-2012 zagospodarowana na

²⁷ Historia z którą Bugno nale­ży wi­aza­ć si­e­ga XVI w., kiedy to w 1578r. ks. pomorski Ulrich nadał w lenno swojemu staroście Niclasowi von Kleist zagrod­ę wraz z ogrodem i gruntami ornymi, po­łożon­ą na zach­ód od miasta (ob. przy zbieg­u ul. Bohater­ów Warszawy i Jana Paw­ła II). W 1681r. teren ten odziedziczył Jacob Buege- od nazwiska tej rodziny pochodzi nazwa Bugno. W 1737r. obszar stał si­e w­łasno­ci­ą radcy urz­ędu i generalnego dzier­żawcy domeny pa­ństwowej Georga Ludwiga von Geibler. Jego spadkobiercy posiadali Bugno do 1836r., kiedy to sprzedali dobra rolnikowi Heinrichowi Wilhelmowi Quandt. Ten, w ko­ńcu lat 40. XIX w. odsprzedał dobra Pa­ństwu na budow­ę więzienia i s­ądu. Za otrzymane pieni­ądze zakupił ziemi­ę po­łożon­ą ok. 3 km od centrum dzisiejszego miasta. Tam zbudowano nowy klasycyzuj­ący dw­ór. Usytuowano go mi­ędzy krajo­brazowym parkiem a zabudow­ą dziedzic­zn­ą gospodarczego. Obecnie silnie zdegradowany, jest w r­ękach prywatnych.

cele mieszkaniowe;

- **schrony bojowe**- najstarszym i najbardziej interesującym obiektem jest schron typu B-werk znajdujący się przy ul. Kościuszki (powstał w 1934. r. Poza nim istnieje wiele różnorodnych typów obiektów mniejszych.

Cmentarze

W Szczecinku znajduje się obecnie 5 cmentarzy historycznych (z których jeden jest czynnym cmentarzem komunalnym) i 1 cmentarz wojenny. Najstarsza nekropola szczecińska, otaczająca niegdyś kościół św. Mikołaja była częściowo likwidowana w trakcie nowych inwestycji, prowadzonych zarówno przed 1939 r., jak i po 1945 r. Liczne pochówki odnajdowane w 2000r., w czasie budowy domu handlowego ekshumowano i pochowano w części lapidarium na cmentarzu komunalnym w Szczecinku (budowa, w tym prace ziemne były prowadzone pod nadzorem archeologicznym). Następne zostały ekshumowane przy budowie obecnego domu handlowego – Galerii Hosso.

- **cmentarz komunalny** - ul. Władysława Cielaka - założony w 1842r. z zachowanym historycznym układem kwater oraz zielni i urządzonego współcześnie lapidarium. Na terenie cmentarza znajduje się kaplica wybudowana w 1910r. oraz współczesne pomniki: Lotnikom amerykańskim wg projektu artysty rzeźbiarza Zygmunta Wujka z Koszalina, Pomnik Żołnierzy AK; Od strony południowej przylega do cmentarza komunalnego **cmentarz wojenny** urządzone w latach 60. XX w., na którym spoczywa 4.429 żołnierzy radzieckich z 2 Frontu Białoruskiego oraz 39 żołnierzy polskich z I Armii Wojska Polskiego. Prochy ich ekshumowano ze 143 miejscowości i pobojowisk dawnych województw koszalińskiego, słupskiego i pilskiego. W centrum cmentarza wojennego usytuowany jest pomnik Zdobywców Wału Pomorskiego, zrealizowany wg projektu art. plast. M. Zapólnika i R. Grodzkiego;
- **cmentarz dawny ewangelicki na wzgórzu św. Jerzego**, usytuowany na wschodnim stoku, założony w XVII w. jako cmentarz miejski; obecnie nieczynny z zachowanym jedynie starodrzewiem;
- **cmentarz żydowski**, usytuowany w zachodnio - północnej części wzgórza św. Jerzego, funkcjonujący od XVIII w., obecnie nieczynny. Pozostał jedynie dom przedpogrzebowy z 1863 r., pełniący funkcję kościoła ewangelicko – augsburskiego;
- **cmentarz dla ubogich**, na zachodnim krańcu wzgórza św. Jerzego, **zwany także napoleońskim**, gdyż w latach 1812-1813 pochowano na nim żołnierzy napoleońskich zmarłych z wycieńczenia w czasie odwrotu Wielkiej Armii po klęskę w Rosji. Fakt ten upamiętnia pomnik dłuta artysty Zygmunta Wujka wzniesiony w 1997r. Cmentarz jest nieczynny;
- **cmentarz dawny ewangelicki w Trzesiecu** nieczynny, z zachowanym układem kwater i drzewostanem, oraz w części zachowanymi nagrobkami.

5. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SZANS I ZAGROŻEŃ

5.1. Mocne strony środowiska kulturowego

Mocne strony zasobu dziedzictwa kulturowego

- czytelne cechy pierwotnego rozplanowania przestrzennego miasta o metryce średniowiecznej oraz czytelne kierunki rozbudowy w ciągu następných wieków;
- zachowana większość reprezentacyjnych obiektów: kościołów i budowli użyteczności publicznej (ratusz, szkoły, poczty i in.) oraz historycznej XIX i XX wiecznej zabudowy mieszkalnej;
- zachowane średniowieczne zabytki: późnogotycka wieża św. Mikołaja pozostałość po najstarszym kościele i południowe skrzydło Zamku Książąt Pomorskich;
- prace konserwacyjne wyposażenia kościoła p.w. Narodzenia NMP stanowiącego wartościowy zespół zabytków ruchomych z egzemplarzami dzieł sztuki XVII wiecznej, przeniesionych ze starego kościoła św. Mikołaja. Wyremontowano zabytkowe organy;
- stosunkowo dobry stan i odpowiednie zagospodarowanie historycznych obiektów użyteczności publicznej;
- połączenie elementów krajobrazu kulturowego o walorach zabytkowych z walorami krajobrazowymi (park miejski połączony widokowo z krajobrazem otaczającym jezioro Trzesiecko);
- wartość przyrodnicza parku miejskiego;
- wykonanie prac rewitalizacyjnych parku miejskiego;
- zachowanie znacznej części umocnień budowanych w ramach Wału Pomorskiego. Przewidziano dalszy remont i adaptację schronu bojowego B-Werk przy ul. Kościuszki oraz wstępna organizacja „szlaku bunkrów”;
- stosunkowo dobry stan zabytków ruchomych;
- pozytywne doświadczenia w zakresie wsparcia finansowego inwestycji przy rewaloryzacji, modernizacji obiektów zabytkowych z różnych źródeł: międzynarodowych (unijnych), państwowych, regionalnych, gminnych.

Planowanie ochrony dziedzictwa kulturowego na poziomie miasta

- ujęcie zasobów dziedzictwa kulturowego w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Szczecinek wraz z zaleceniami do ich ochrony i świadomego kształtowania krajobrazu, obowiązujące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- opracowanie Strategii Rozwoju Miasta Szczecinek na lata 2008-2017, w którym zaplanowano prace związane z ochroną i promocją zabytków;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone dla większości obszarów Miasta Szczecinek z ustaleniami do ochrony zabytków.

Planowanie inwestycji związanych z ochroną zabytków

- remonty zabytków (remont wieży św. Mikołaja, adaptacja wieży ciśnień -z rekonstrukcją głowicy);

- prace remontowo - konserwatorskie obiektów zabytkowych (m.in. pomnika Jana Samuela Kaulfussa; rekonstrukcja witraży z budynku I Liceum Ogólnokształcącego);
- kontynuacja prac rewitalizacyjnych przy kamienicach w centrum miasta; centrum miasta oraz Marientron;
- promocja zabytków - informacje o wybranych zabytkach na stronie internetowej Urzędu Miasta Szczecinek, wydawnictwo map, informatorów, albumów o mieście z uwzględnieniem obiektów zabytkowych.

5.2. Słabe strony środowiska kulturowego

- częściowa degradacja średniowiecznego układu urbanistycznego miasta powojenną zabudową blokową w północno-wschodniej jego części oraz w śródmieściu, a także lokalizacja parterowych obiektów handlowych i obiektów tymczasowych;
- degradacja średniowiecznego układu urbanistycznego miasta z częściowym przekształceniem układu kwartałów i wyburzaniem oficyn;
- częściowe przekształcenie struktury przestrzennej centrum miasta poprzez wprowadzenie obiektów wielkokubaturowych;
- zły stan wieży św. Mikołaja, do której dobudowano budynek mieszczący nowoczesną galerię, znacznie ograniczający jej ekspozycję; lokalizacja IV kondygnacyjnej galerii naruszyła historyczny kontekst wieży, jej otoczenie, a tym samym warunki funkcjonowania w świadomości społecznej jako obiektu zabytkowego;
- zły stan kościoła prawosławnego p.w. św. Trójcy przy ul. Szkolnej;
- zły stan kościoła ewangelicko-augsburskiego (dawnego żydowskiego domu przedpogrzebowego)
- wymiana zabytkowej stolarki okiennej na okna wykonane z PCV, docieplanie zewnętrzne budynków skutkujące degradacją historycznego detalu i często zmianą kształtów otworów okiennych, wymiana stolarki drzwiowej;
- brak miejsca dla badań archeologicznych i archeologicznej ekspozycji muzealnej.

5.3. Zagrożenia

- modernizacja historycznej zabudowy lub zastępowanie dawnej zabudowy współczesną, obcą lokalnej tradycji, realizowaną według projektów nie uwzględniających cech tradycyjnej zabudowy;
- dominacja zamierzeń inwestorskich nad ochroną krajobrazu kulturowego, skutkująca powstawaniem obiektów architektonicznych pozostających w ogromnej dysharmonii do historycznego architektonicznego sąsiedztwa;
- zewnętrzne docieplanie obiektów historycznych, skutkujące degradacją historycznego detalu i wyposażenia architektonicznego, w tym historycznej stolarki;
- nielegalne poszukiwania z użyciem wykrywacza metali i penetrowanie stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków;
- pogarszający się stan techniczny nieremontowanych obiektów;
- montaż wielkoformatowych reklam na eksponowanych elewacjach budynków w centrum miasta.

5.4. Szanse

- zachowanie zasadniczych cech krajobrazu kulturowego miasta;
- podniesienie atrakcyjności turystycznej z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego

- poprzez np. zagospodarowanie szlaków turystycznych istniejących i nowych przy wyeksponowaniu obiektów zabytkowych i zabytków archeologicznych;
- utrzymanie i eksponowanie zachowanych jeszcze zabytków o walorach lokalnych, tworzących lokalny klimat;
 - podniesienie poziomu realizacji architektonicznych oraz sposobu zagospodarowania działek;
 - budowa dodatkowych szlaków turystycznych (np. szlak bunkrów);
 - budowa we współpracy samorządu, lokalnych organizacji np. turystycznych oraz stowarzyszeń wspólnego zintegrowanego systemu zarządzania i monitoringu zagospodarowania na cele turystyczne czy kulturalne środowiska naturalnego i kulturowego;
 - podniesienie poziomu wiedzy w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;
 - kształtowanie współczesnych form zabudowy i zagospodarowania terenu z poszanowaniem tradycji i wykorzystaniem wzorców regionalnych;
 - aktywizacja ekonomiczna i społeczna.

6. DZIAŁANIA W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SZCZECINEK

6.1. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami i określenie sposobu ich osiągania

Przegląd zasobów dziedzictwa kulturowego oraz zdiagnozowanie stanu zachowania zabytków, leży u podstaw formułowania celów i zadań, których realizacja powinna doprowadzić do stworzenia wizerunku miasta atrakcyjnego.

Poniżej wskazano cele służące osiągnięciu finalnych efektów w trzech podstawowych dziedzinach:

- poprawa stanu zachowania dziedzictwa kulturowego tworzącego specyficzne krajobrazy miasta, regionu i województwa;
- włączenie zabytków w procesy aktywizacji ekonomicznej i społecznej oraz budowie atrakcyjności i konkurencyjności miasta;
- budowa wyedukowanego społeczeństwa świadomego walorów historycznych krajobrazów i potrzeby zachowania dziedzictwa kulturowego.

Oczywistym jest, że osiągnięcie zdefiniowanych celów wymaga wieloletnich, zintegrowanych działań skutkujących zmianami zarówno w sferze materialnej (dotyczącej stanu i zagospodarowania zabytków), jak i świadomościowej (zmiana postrzegania zabytku jako dobra uznawanego często za kłopotliwe).

Określone niżej cele należy traktować jako równorzędne. Poprawa stanu dziedzictwa kulturowego nie będzie możliwa bez powstania świadomej potrzeby jego zachowania oraz działań związanych z użytkowaniem zabytków w sposób odpowiedni dla ich walorów. Suma działań powinna powodować aktywizację społeczną i ekonomiczną oraz podniesienie atrakcyjności regionu.

Cele główne

- **Zachowanie charakteru krajobrazów Miasta Szczecinek oraz jego zabytkowych komponentów**

Osiągnięcie tego celu możliwe jest poprzez:

- a) uwzględnianie problemów ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach strategicznych gminy;
 - b) zintegrowanie ochrony krajobrazu kulturowego z ochroną przyrody i równowagi ekologicznej;
 - c) określenie obszarów wartościowych pod względem krajobrazowym (kulturowym i przyrodniczym) do zachowania, wyłączenia z lokalizacji inwestycji o negatywnym wpływie na krajobraz (z uwzględnieniem wytycznych w planach zagospodarowania przestrzennego miasta i województwa);
 - d) określenie zasobu „niezbywalnego”- do objęcia ochroną prawną w formie wpisu do rejestru zabytków w uzgodnieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków;
 - e) budowę zintegrowanego systemu informacji, monitoringu stanu i zarządzania zasobami dziedzictwa kulturowego;
- **Funkcjonowanie dziedzictwa kulturowego w procesach aktywizacji społecznej i ekonomicznej oraz budowie wizerunku miasta i gminy**

Osiągnięcie tego celu wymaga:

- a) stworzenia warunków finansowych i organizacyjnych do zaangażowania dziedzictwa kulturowego w aktywizację ekonomiczną i społeczną;
 - b) stworzenia zintegrowanego systemu informacji o finansowaniu ochrony i opieki nad zabytkami, możliwościach pozyskania dotacji ze środków unijnych, państwowych, z Urzędu Miasta Szczecinek oraz prawidłowego przygotowania wniosków;
 - c) racjonalnego wykorzystania środków z funduszy unijnych, rządowych, samorządowych, prywatnych na projekty mające za zadanie poprawę kondycji zabytków (konserwację) oraz rewitalizację i aktywizację obszarów i społeczności;
 - d) zagospodarowania zabytkowych budowli na cele kulturalne, turystyczne i in. przy pomocy funduszy prywatnych, gminnych, państwowych i europejskich;
 - e) budowy i promocji produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe i zabytki;
 - f) budowy profesjonalnego systemu informacji turystycznej;
 - g) propagowania dobrych przykładów zagospodarowania i użytkowania zabytkowego dziedzictwa kulturowego.
- **Budowa świadomych więzi społecznych z dziedzictwem kulturowym i potrzeby jego zachowania**

Osiągnięcie celu poprzez:

- a) wspieranie inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych działających na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach;
- b) wykorzystanie zabytków miasta w nauczaniu dziejów urbanistyki, architektury i budownictwa.

6.2. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla Miasta Szczecinek

- Monitorowanie i aktualizowanie gminnej ewidencji zabytków;
- Przyjęcie podczas prac remontowo- konserwatorskich, jako obowiązującej zasady, rekonstrukcji brakujących elementów w przypadku zachowania części oryginalnej substancji lub zaistnienia podstaw do rekonstrukcji detalu (materiały ikonograficzne, podobieństwo typów i form w innych zachowanych obiektach na terenie miasta), a tym samym podjęcie prac pozwalających na przywrócenie brakujących elementów wyposażenia wystroju, zarówno zewnętrznego jak i wewnętrznego zabytków i zespołów urbanistycznych. Specyfiką miasta jest nasycenie substancją zabytkową z 2 poł. XIX w. i przełomu wieków XIX i XX. Przeważająca część obiektów zachowała ciągłość funkcjonalną i poddawana była w związku z tym bieżącym remontom. Wskutek tego w dużej mierze zastąpieniu lub częściowemu zniszczeniu uległa dekoracja i kolorystyka elewacji budowli;
- Podkreślenie szczególnego charakteru najważniejszych obiektów dziedzictwa kulturowego miasta, poprzez właściwą ekspozycję zabytków i obszarów objętych ochroną konserwatorską. Obiekty zabytkowe nie mają właściwego oświetlenia w porze nocnej. Sprawia to, że ich ranga i walor są nieczytelne tak dla mieszkańców jak i turystów odwiedzających miasto. Konieczna jest też czytelniejsza promocja dziedzictwa kulturowego miasta, jako jednego z ważniejszych wyznaczników rozwoju gospodarczego;
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność obiektów zabytkowych dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;

Zakłada się, że kierunki „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Szczecinek na lata 2017-2020” będą realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, właścicieli oraz zarządców obiektów, organizacji pozarządowych i stowarzyszeń oraz lokalnego środowiska naukowego.

W imieniu Miasta Szczecinek zadania będą prowadzone przez jednostki organizacyjne (szkoły, instytucje kultury i in.) oraz wydziały i referaty Urzędu Miasta w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, Strategia Miasta, Lokalny Program Rewitalizacji),
- finansowe (np. dotacje, nagrody, system ulg finansowych dla właścicieli i zarządców),
- społeczne (np. edukacja, promocja, informacja).

7. DZIAŁANIA OPERACYJNE ORAZ ZADANIA SZCZEGÓŁOWE

Priorytety gminnego programu	Cele strategiczne	Cel operacyjny	Zadanie do wykonania	Spodziewane efekty
<p>I. Konsekwentne i planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju miasta.</p>	<p>1. Stworzenie gminnego systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>A. Zapewnienie warunków prawnych i organizacyjnych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie.</p> <p>B. Kontrola stanu zachowania i przeznaczania zabytków.</p>	<p>a. Przyjęcie przez Radę Miasta gminnego programu opieki nad zabytkami oraz okresowe monitorowanie jego realizacji.</p> <p>b. Aktualizacja planu ochrony zabytków na wypadek zagrożenia kryzysowego – co 2 lata.</p> <p>c. Prowadzenie na bieżąco gminnej ewidencji zabytków.</p> <p>d. Współpraca z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Muzeum Regionalnym, redakcją Zachodniopomorskich Wiadomości Konserwatorskich w Szczecinie, Archiwum Państwowym w Szczecinku.</p> <p>a. Kontrola stanu technicznego zabytków i sporządzenie oceny stanu ich zachowania oraz kontrola sposobu zagospodarowania zabytku – co 2 lata.</p> <p>b. Okresowa kontrola (nie rzadziej niż raz na 5 lat) stanu technicznej przydatności budynku i instalacji budynku.</p> <p>c. Kontrola właściwego oznakowania zabytków.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Powstrzymanie degradacji obszarów o wartościach kulturowych, historycznych, środowiskowych i przestrzennych w mieście. • Utrzymanie zróżnicowanego krajobrazu kulturowego miasta. • Posiadanie i aktualizacja danych o stanie zachowania i użytkowania zabytków. • Ścisła współpraca Miejskiego Konserwatora Zabytków z Powiatowym Inspektorem Nadzoru Budowlanego w ramach opieki nad zabytkami miasta (w celu zapewnienia dobrego stanu utrzymania).
<p>II. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.</p>	<p>1. Uporządkowanie zasobów mieszkaniowych i form usługowych w obiektach zabytkowych.</p>	<p>A. Realizacja planu rewitalizacji zabudowy śródmieścia i historycznych ciągów ulic Szczecinka.</p>	<p>a. Prace mające na celu ustalenie warunków dla uzupełniającej zabudowy terenów śródmiejskich oraz warunków dla przebudowy i ew. rozbudowy obiektów istniejących w tym charakterystycznych pierzei w historycznej zabudowie Szczecinka.</p> <p>b. Wykorzystanie sztuki publicznej w rewitalizacji historycznego centrum, np. poprzez wystawy plenerowe, plenery artystyczne itp.</p> <p>c. Adaptacja i remont wnętrza wieży św. Mikołaja z XVI w. (konserwacja elewacji była przeprowadzona w 2009 roku).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu zabytkowej substancji w historycznym centrum miasta. • Zminimalizowanie elementów dysharmonizujących przestrzeń staromiejską. • Ożywienie i podniesienie atrakcyjności tych zespołów, a tym samym i całego miasta. • Przydanie im walorów poznawczych i edukacyjnych.

		<p>B. Realizacja programu i planu rewitalizacji zespołów fortyfikacji - Wału Pomorskiego.</p>	<p>a. Kontynuacja opracowania szlaku turystycznego (część szlaku turystycznego w Szczecinku została uporządkowana i oznakowana).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zaangażowanie mieszkańców miasta w działania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego. • Uzyskanie powszechnej akceptacji dla działań służących ochronie zabytków.
		<p>C. Zmiany sposobu użytkowania zabytków.</p>	<p>a. Opracowanie programu remontu i adaptacji na nowe funkcje użytkowe obiektów -wieży św. Mikołaja -wieży cisnień przy ul. Wodociągowej -wzgórze Marienron</p>	
		<p>D. Współpraca z użytkownikami i właścicielami budynków zabytkowych mająca na celu poprawę stanu zachowania zabytków.</p>	<p>a. Organizowanie spotkań służb ochrony zabytków z właścicielami, użytkownikami obiektów zabytkowych oraz z przedstawicielami samorządu. b. Doradztwo i pomoc Miasta w postępowaniach związanych z pozyskaniem funduszy zewnętrznych.</p>	
<p>2. Poprawa stanu zachowania układu przestrzennego historycznego centrum miasta oraz cennych zespołów poza centrum staromiejskim.</p>	<p>A. Prowadzenie działań rewitalizacyjnych w obrębie układu staromiejskiego. B. Prowadzenie działań rewitalizacyjnych poza obrębem układu staromiejskiego.</p>	<p>a. Przeprowadzenia prac rewitalizacyjnych b. Badanie możliwości i sposobów zagospodarowania bądź rewitalizacji cennych kulturowo obszarów poza obrębem układu staromiejskiego. b. Przeprowadzenie prac rewitalizacyjnych Marienron, okolicy schronu B-Werk oraz okolicy wieży Przemysława.</p>	<p>• Poprawienie atrakcyjności centrum oraz zespołów poza nim objętych działalnością rewitalizacyjną. • Wzbogacenie oferty centrum miasta - podniesienie atrakcyjności</p>	
<p>3. Monitorowanie stanu zachowania i sposobu użytkowania dóbr kultury.</p>	<p>A. Współpraca ze służbami ochrony zabytków. B. Sukcesywna weryfikacja obiektów zabytkowych pozostających w ewidencji.</p>	<p>a. Przeprowadzenie przeglądu obiektów zabytkowych oraz opracowanie stosownych wniosków i planu działań. a. Aktualizowanie gminnej ewidencji zabytków b. Uzupełnianie gminnej ewidencji zabytków, w przypadku wyłonienia w wyniku różnych opracowań, nowych obiektów.</p>	<p>• Poprawa stanu technicznego zabytkowych nieruchomości.</p>	

		<p>C. Dokonanie wpisu do rejestru wytypowanych obiektów.</p> <p>A. Opracowanie programu i przeprowadzenie prac remontowych i konserwatorskich.</p>	<p>a. Wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów</p> <p>a. Przeprowadzenie prac konserwatorskich pomnika Jana Samuela Kaulfussa.</p> <p>b. Konserwacja i rekonstrukcja witraży w budynku I LO w Szczecinku.</p> <p>c. Prace remontowe wieży Przemysława.</p> <p>d. Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych w Szkole Muzycznej.</p> <p>e. Przeprowadzenie prac remontowo-rekonstrukcyjnych wieży ciśnień.</p> <p>f. Prace konserwatorskie elewacji kościoła NNMP</p> <p>g. Prace rewitalizacyjne dworca kolejowego- ul. Dworcowa 1.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
<p>III. Wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazowych.</p>	<p>1. Rewaloryzacja i rewitalizacja zabytkowego centrum.</p>	<p>A. Promocja dobrych wzorów działań w obrębie zespołu staromiejskiego.</p> <p>B. Zapobieganie wprowadzaniu chaotycznej zabudowy, nie pasującej do tradycji zespołów urbanistycznych w mieście.</p>	<p>a. Rewitalizacja poprzez sztukę publiczną np. wystawy plenerowe, plenery artystyczne itp.</p> <p>a. Sukcesywna likwidacja i zahamowanie rozprzestrzeniania się wielkoformatowych, agresywnych reklam.</p> <p>b. Uzupełnienie zabudowy pierzei ulic i placów zgodnie z wartościami układu urbanistycznego.</p> <p>c. Wymiana lub przebudowa (sukcesywna) obiektów dysharmonizujących, znajdujących się w historycznym centrum.</p> <p>d. Nawiązanie w nowych realizacjach do lokalnych tradycji kształtowania zabudowy i stosowanych materiałów.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Rewitalizacja obiektów i przestrzeni zabytkowych w mieście. Zwiększenie atrakcyjności miejsca zamieszkania i wypoczynku. Uświadamianie użytkownikom (właścicielom) zabytków o konieczności pozytywnych działań wobec tych obiektów i efektów tych działań. Poprawa estetyki historycznego centrum.

<p>IV. Zintegrowanie ochrony dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego, i krajobrazu oraz przyjęcie odpowiednich zasad zagospodarowania przestrzeni.</p>	<p>1. Realizacja ochrony zabytków wespół z ochroną przyrody i krajobrazu.</p>	<p>A. Integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego w zagospodarowaniu przestrzeni.</p>	<p>a. Rewitalizacja obszarów historycznych -zagospodarowanie terenu wzgórza św. Jerzego. b. Uporządkowanie terenu Marienbron.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oddziaływanie walorów przyrodniczych i kulturowych w przestrzeni miasta. • Adaptacja zasad ochrony przyrody i dóbr kultury.
<p>V. Wykreowanie wizerunku miasta i tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności lokalnej mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego.</p>	<p>1. Promocja miasta wykorzystująca jego wyjątkowość z bogactwem zasobów środowiska kulturowego.</p>	<p>A. Rozbudzenie i pogłębianie w mieszkańcach dumy z tradycji historycznych miasta.</p>	<p>a. Zaangażowanie w imprezy dotyczące rocznic historycznych. b. Podkreślanie militarnych tradycji miasta (od średniowiecznego grodu, po wojskowe bazy z XX w.).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uzupełnienie zabudowy pierzeiowej. • Świadomość wartości wyjątkowego środowiska kulturowego będącego śladem złożonej historii tego terenu. • Przedstawianie dziedzictwa jako elementu stanowiącego o niepowtarzalności miasta.

<p>VI. Zwiększenie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych.</p>	<p>I. Wykorzystanie zabytków do kreowania produktów turystycznych.</p>	<p>A. Wykorzystanie obiektów zabytkowych (stanowiących własność samorządu) na cele obsługi ruchu turystycznego.</p>	<p>a. Modernizacja zabytkowej plaży miejskiej – budowa zespołu pomostów rekreacyjnych z pokładem słonecznym oraz kąpieliskiem.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost atrakcyjności i wielofunkcyjności obiektów zabytkowych. • Zwiększenie bazy lokalowej do obsługi ruchu turystycznego.
		<p>B. Konserwacja istniejących i wyznaczenie nowych tras turystycznych i dydaktycznych (pieszych i rowerowych) wykorzystujących walory miasta.</p>	<p>a. Zwiększenie ilości tras rowerowych. b. Zbadanie możliwości wyznaczenia ścieżek dydaktycznych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie szlaków pozwalających zapoznać się z walorami przyrodniczymi i kulturowymi miasta.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI MIASTA SZCZECINEK

Realizacja programu odbywać się będzie bezpośrednio przez struktury Urzędu Miasta Szczecinek oraz pośrednio poprzez oddziaływanie na inne podmioty władające obiektami zabytkowymi, w tym miejskie jednostki organizacyjne.

Dostępne instrumentarium, za pośrednictwem którego realizowany będzie program, jest wyznaczone przez obowiązujące w tym obszarze regulacje prawne. W realizacji niniejszego programu Miasto Szczecinek wykorzystywać będzie wszystkie dostępne instrumenty prawne, koordynacji, finansowe, społeczne i kontrolne.

Instrumenty prawne

Do tego rodzaju instrumentów należą:

- dokumenty wydane przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie, Delegaturę w Koszalinie na podstawie ustaw;
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- Programy w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego (krajowy i wojewódzki).

Instrumenty finansowe

Do instrumentów finansowych należą między innymi:

- dotacje;
- subwencje;
- nagrody;
- zachęty podatkowe;
- zbiórki społeczne;
- fundusze Wspólnoty Europejskiej.

Instrumenty społeczne

Do instrumentów społecznych należą:

- edukacja kulturowa;
- pełna informacja;
- sprawna komunikacja;
- współpraca i współdziałanie z sektorem pozarządowym.

Instrumenty kontrolne

Do instrumentów kontrolnych należą:

- monitoring stanu środowiska kulturowego;
- aktualizowane bazy ewidencji geodezyjnej (działek i budynków), infrastruktury technicznej.

Uruchomienie podanych instrumentów wymaga od władz i społeczeństwa miasta inicjatywy i konkretnych działań w wielu obszarach aktywności poprzez:

- a) wykorzystywanie otoczenia prawnego dla efektywnego przygotowania i prowadzenia polityki ochrony dziedzictwa kulturowego;
- b) tworzenie platform współpracy z innymi podobnymi ośrodkami, służących wymianie doświadczeń i realizacji wspólnych przedsięwzięć;
- c) nawiązanie współpracy dla wytworzenia i realizacji subregionalnej polityki opieki nad zabytkami;
- d) prowadzenie marketingu (promocji);
- e) tworzenie opracowań planistycznych uwzględniających ochronę środowiska

- kulturowego;
- f) sporządzanie analiz i ocen wpływu działań inwestycyjnych na środowisko kulturowe;
- g) pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania łącznie z partnerstwem publiczno-prywatnym dla realizacji projektów zawartych w programie;
- h) pozyskanie poparcia społecznego dla działań na rzecz środowiska kulturowego;
- i) koordynowanie działań w tym obszarze prowadzonych na terenie gminy;
- j) współpraca z sektorem pozarządowym na rzecz opieki nad zabytkami.

9. MONITORING PROGRAMU

Przepisy ustawy o ochronie zabytków nakładają na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast obowiązek sporządzania sprawozdań z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, zgodnie z ustawą. Sprawozdanie to winno być przedkładane radzie gminy lub radzie miasta. Winno być sporządzone na podstawie:

1. rejestru z realizacji zadań objętych programem;
2. rejestru zmian zachodzących w obiektach wpisanych do Rejestru Zabytków i Gminnej Ewidencji Zabytków;
3. rejestru postulatów mieszkańców dotyczących opieki i ochrony nad zabytkami.

Dla sprawnego procesu oceny konieczne jest określenie zestawu wskaźników monitorowania realizacji programu. Poniżej zaproponowano zestaw wskaźników, które winny służyć ocenie okresowej realizacji programu w ustalonych wyżej terminach sprawozdawczych. Wskaźniki te w okresie programowania winny być niezmiennie dla uzyskania obrazu działań w perspektywie czasowej programu.

Propozycje wskaźników

1. Liczba obiektów wpisana do:
 - a) rejestru zabytków.
 - b) gminnej ewidencji zabytków.
2. Liczba obiektów objętych pracami konserwatorskimi i restauratorskimi:
 - a) z rejestru zabytków.
 - b) z gminnej ewidencji zabytków.
3. Liczba obiektów wykreślonych z ewidencji gminnej.
4. Liczba wykonanych kontroli utrzymania i sposobu użytkowania obiektów zabytkowych.
5. Liczba zrealizowanych projektów dotyczących edukacji kulturowej i ochrony zabytków.
6. Liczba projektów dotyczących ochrony zabytków w obrębie obszaru objętego planem rewitalizacji śródmieścia.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Zasady finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami określa rozdział 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. Zasady te nakazują obowiązek finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku na osobę fizyczną, lub inną jednostkę organizacyjną, w tym także na jednostki z sektora finansów publicznych, posiadające tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, będącego właścicielem zabytku, opieka nad zabytkiem stanowi jego zadanie własne. Finansowanie nie spoczywa wyłącznie na władzach samorządowych, opieka nad zabytkami, a więc i finansowanie spoczywa na właścicielu obiektu. Na wniosek właściciela (jednostki samorządu terytorialnego, osoby prawnej lub fizycznej) może być udzielona dotacja celowa. Finansowanie może pochodzić z różnych źródeł: krajowych i zagranicznych. Przyznawanie dotacji celowych reguluje również Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005r. w sprawie udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (t. j. Dz. U. z 2014 r. poz. 399). Art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wskazuje iż dotacja może być udzielona przez organ stanowiący gminy, powiatu lub samorządu województwa na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

Zadania związane z opieką nad zabytkami na terenie Miasta Szczecinek mogą być finansowane m.in.:

1. **Budżet Miasta Szczecinek** - finansowanie odbywać się może m.in. w ramach dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Uchwała nr XXVI/231/2016 Rady Miasta Szczecinek z dnia 27 czerwca 2016 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane przy zabytku nieruchomym lub ruchomym, wpisanym odrębnie do rejestru zabytków, położonym lub znajdującym się na terenie Miasta Szczecinek (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2016 r. poz. 2669) określa tryb przyznawania dotacji. Zakłada również, iż środki na przyznawanie dotacji mogą zostać zagwarantowane w budżecie Miasta Szczecinek.

2. **Budżet Powiatu Szczecineckiego** - finansowanie odbywać się może w ramach dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zgodnie z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Uchwała nr XXVI/202/2016 Rady Powiatu w Szczecinku z dnia 24 października 2016 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. Urz. Woj. Zachodniopomorskiego z 2016 r. poz. 4012) określa tryb przyznawania dotacji, środki na przyznawanie dotacji mogą zostać zagwarantowane w budżecie Powiatu Szczecineckiego Szczecinek

3. **Budżet Województwa Zachodniopomorskiego** - na prace zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami mogą być przyznawane dotacje finansowe z budżetu województwa. Zasady przyznawania zostały określone w Uchwale Nr III/39/15 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 27 stycznia 2015r. w sprawie

określenia trybu i zasad udzielania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego. O dotacje finansowe może ubiegać się każdy podmiot posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

4. **Budżet Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków** - na prace, zgodne z art. 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W zakresie dofinansowania z puli wydzielono także środki na upowszechnianie wiedzy o zabytkach województwa a także popularyzację i edukację z zakresu i ochrony zabytków.

5. **Budżet Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego** - finansowanie z zasobów ministerialnych określone w krajowej strategii do 2020r. wskazuje szereg programów wsparcia. W ramach dotacji i w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo.

6. **Fundusz Kościelny** - powołany na mocy art. 8 ustawy z dnia 20 marca 1950 r. (Dz. U. nr 9 poz. 87, z późn. zm.) stanowi wyodrębnioną pozycję w części 43 budżetu państwa a jej dysponentem jest minister właściwy do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych –obecnie Minister Spraw Wewnętrznych.

11. PODSUMOWANIE

Obowiązek sporządzenia przez Miasto Szczecinek gminnego programu opieki nad zabytkami wynika z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program ten przede wszystkim służy usystematyzowaniu działań podejmowanych przez Miasto Szczecinek, prowadzących do zachowania walorów krajobrazu kulturowego i zabytków na terenie władania samorządu. Dokument niniejszy powinien podnieść rangę ochrony dziedzictwa kulturowego oraz świadomość i wrażliwość mieszkańców na problemy ochrony zabytków. Dzięki stworzonemu mechanizmowi wspierania finansowego prac przy zabytkach winien przyczynić się też do zachowania i poprawy stanu najcenniejszych obiektów na terenie miasta.

Konsekwentna długofalowa polityka miasta w tym zakresie jest szansą na uratowanie tego dziedzictwa dla przyszłych pokoleń.

